

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande av experten Christina Wejshammar

Inledning

Kontant användningen i Sverige minskar stadigt som andel av värdet av betalningar totalt. Inte desto mindre är kontanter fortfarande ett vanligt sätt att betala på. Att kontanthantering – dvs. den infrastruktur som krävs för att kontanter ska kunna användas – fungerar på ett bra sätt är således av stor vikt. Mot bakgrund av detta är utredningens förslag att reglera uppräkningsverksamhet, att förtydliga Riksbankens kontantförsörjningsuppdrag och att ge Riksbanken i uppgift att följa utvecklingen av kontanthantering bra.

Beträffande två andra förslag har jag dock invändningar.

- Förslaget att ge Riksbanken ett övergripande ansvar för kontanthantering är alltför otydligt. Det reser vissa principiella frågor och är inte tillräckligt utrett.
- Riksbanken bör inte vara tillstånds- och tillsynsmyndighet för uppräkningsverksamhet.

Ett övergripande ansvar för Riksbanken

Utredaren föreslår att Riksbanken ska ha det övergripande ansvaret för kontanthantering i landet. Med ett övergripande ansvar menar utredaren att Riksbanken ska få två nya uppgifter. Den ena är att följa kontanthantering, inrätta och driva ett kontanthanteringsråd och regelbundet rapportera till riksdagen. Den andra är, såvitt jag förstår, att vidta åtgärder. Den senare uppgiften har

inte varit föremål för diskussion i expertgruppen och jag ser därför anledning att kommentera den här.

Utredningen föreslår att man inte närmare bör precisera vad uppgiften att vidta åtgärder inom ramen för det övergripande ansvaret för kontanthanteringens innebär. Tanken är att lagtexten inte ska ge någon direkt ledning för hur Riksbanken ska agera i en viss situation. Den ska snarare ge uttryck för en princip som Riksbanken har att respektera. Klart är dock att Riksbanken enligt utredningen bör ha stor handlingsfrihet.

Det är problematiskt att utredaren inte föreslår någon precisering av den princip Riksbanken ska respektera. Bristen på precisering innebär dels svårigheter för Riksbanken att förstå vilka uppgifter som ligger på den, dels svårigheter för riksdagen att utvärdera myndighetens arbete. Det kommer också vara svårt för andra intressenter att förstå vilka åtgärder Riksbanken kan och får vidta.

Utredningen innehåller ett par exempel på uppgiftens omfattning. Det ena exemplet handlar om att ett av de två stora värdebolagen går i konkurs. Det andra om att BDB:s ägare beslutar att lägga ned verksamheten. Det intryck jag får av dessa exempel är att Riksbanken rent faktiskt och operativt ska upprätthålla kontanthanteringens som funktion i samhället. En sådan uppgift innebär ett långtgående operativt och finansiellt ansvar med mycket vida befogenheter. Om jag förstår utredningen rätt är förslaget att likna vid att tillhandahålla likviditetsstöd till banker. Huruvida det är lämpligt med ett liknande stöd för kontanthanteringsföretag behöver bli föremål för en betydligt grundligare utredning än den som nu genomförts. En sådan utredning behöver bland annat diskutera vilka verksamheter som kan omfattas av eventuella åtgärder från Riksbanken och vilket skydd mot konkurs som bör finnas i sådana verksamheter. Utredningens förslag till lag om viss uppräkningsverksamhet innehåller inte något konkursskydd. Vidare behöver det analyseras hur konkurrenssituationen för privata kontanthanteringsföretag kan komma att påverkas. Man behöver också resonera kring hur eventuella åtgärder från Riksbanken ska vara relaterade till kontantanvändningens utveckling, dvs. nyttan av att upprätthålla just kontanthantering när det förekommer mer utbredda betalningsformer. Dessutom behöver uppgiften sättas i förhållande till länsstyrelsernas och Post- och telestyrelsens uppdrag inom området grundläggande betaltjänster, vilket bl.a. omfattar kontanthantering. Slutligen finns ingen konsekvensanalys rörande

förslaget. Med de exempel som utredningen skissat på kan det bli fråga om betydande kostnader i form av att bekosta viss verksamhet.

Valet av tillstånds- och tillsynsmyndighet

Utredaren har vid en samlad bedömning stannat för att välja Riksbanken som tillstånds- och tillsynsmyndighet för uppräkningsverksamhet. Jag tycker inte att motiveringen av valet är övertygande. Finansinspektionen är ett lämpligare val. Utredaren uppger också själv att slutsatsen inte är självklar och framhåller att Finansinspektionen kan väljas utan att det kräver några väsentliga ändringar i den nya lagen.

Utredaren nämner ett antal argument för att välja Riksbanken i stället för Finansinspektionen. Nedan utvecklar jag varför jag inte tycker att de är hållbara.

1. Det som enligt utredaren talar för Riksbanken är dess erfarenhet av kontanthanteringsfrågor i allmänhet. Jag menar att det faktum att Riksbanken har kunskap om kontanthantering i allmänhet inte i sig är tillräckligt för att myndigheten ska anses ha den kompetens som behövs för tillstånd för och tillsyn över uppräkningsverksamhet. Det är en mycket specifik kompetens som krävs för tillståndsprövning och tillsyn. En generell kunskap om branschen i fråga är givetvis värdefull men långt ifrån tillräcklig. De kontroller Riksbanken gör av BDB:s verksamhet är långt ifrån jämförbar med tillståndsprövning och regelrätt tillsyn.
2. Att Riksbanken i sin egen operativa kontanthantering på olika sätt samverkar med uppräkningsföretagen är enligt utredaren inte ett tungt vägande skäl emot att välja Riksbanken. Utredaren menar visserligen att det är problematiskt att Riksbanken har lagt ut sin operativa hantering av mynt på Loomis men synes anse att det faktum att Riksbankens verksamhet inte omfattas av lagen om viss uppräkningsverksamhet mildrar den problematiken. Jag tror att man har tagit för lätt på det faktum att Riksbanken bedriver en egen operativ kontanthantering och i den verksamheten dagligen möter uppräkningsföretagen på olika sätt. Det kan till exempel vara olämpligt att Riksbanken har avtalsförhållanden med de företag som skulle omfattas av tillståndsprövning och tillsyn. Dessa avtal har ingåtts för att effektivisera

Riksbankens verksamhet och värdebolagen är i princip de enda företag som kan utföra tjänsterna. Det gäller inte bara mynthantering utan även vissa transporttjänster.

3. Ett av utredarens övriga förslag är att Riksbanken, utöver att ge ut kontanter, får ta på sig mer kontanthantering. Av beskrivningen framgår att detta kan inbegripa distributionsverksamhet. Beskrivningen är allmänt hållen och skulle sannolikt även kunna inbegripa uppräkningsverksamhet. Det verkar i dagsläget inte troligt att Riksbanken skulle starta en sådan verksamhet men det är en teoretisk möjlighet. Då hamnar man i en situation där Riksbanken själv bedriver verksamhet som – när den drivs av privat sektor eller av ett offentligägt bolag – den även ska vara tillstånds- och tillsynsmyndighet för. Det innebär att förtroendet för att tillstånds- och tillsynsmyndigheten är objektiv i sina bedömningar kan ta skada. Det kan också innebära att Riksbanken, på liknande sätt som när man tidigare drev kontanthantering i bolagsform, riskerar bidra till en snedvriden konkurrenssituation.
4. Ett annat av utredarens argument för att välja Riksbanken är att lagen avser verksamhet på kontanthanteringsområdet och att det inger betänkligheter att – vid sidan av Riksbanken och länsstyrelserna – lägga uppgifter inom området på en myndighet som inte har varit närmare involverad. Finansinspektionen är dock redan involverad. Det är den myndighet hos vilken de två stora uppräkningsföretagen har registrerat sig som finansiella institut och myndigheten kontrollerar ledningen i dessa företag och att de följer penningtvättsregelverket. Vidare är Finansinspektionen tillsynsmyndighet för bankerna och vissa banker bedriver fortfarande kontanthanteringsverksamhet. Tillsynen gäller även vissa fall av tillsynsobjektens outsourcade verksamhet. Vidare skulle, enligt utredaren, Finansinspektionen sannolikt ha tillsyn över depåverksamhet, dvs. kontanthantering, om en bank blir depåägare.
5. Slutligen menar utredaren att det är långt ifrån självklart att beskriva lagen som finansiell och att den därför inte hör hemma hos Finansinspektionen. Att lagen inte skulle falla inom det finansiella området är svårt att förstå, bland annat mot bakgrund av att utredaren menar att ett argument för att välja Riksbanken är att det är väl förenligt med Riksbankens uppgift att främja ett

säkert och effektivt betalningsväsende. Betalningsväsendet ligger rimligtvis inom det finansiella området.

Utredaren lyfter även några argument som i stället talar för att välja Finansinspektionen.

1. Ett av dessa är att det enligt regeringsformen är regeringen som styr riket. Finansinspektionen är – till skillnad från Riksbanken – en myndighet under regeringen. Mig veterligen är idag samtliga statliga tillstånds- och tillsynsmyndigheter, i den bemärkelse som nu är aktuellt, regeringsmyndigheter. Vad gäller tillstånd och tillsyn av uppräkningsföretag tycker jag inte att den övergripande kunskap Riksbanken har om kontanthantering väger så tungt att det motiverar att lägga verksamheten på en riksdagsmyndighet i stället för på en regeringsmyndighet.
2. Ett annat argument som enligt utredaren talar för Finansinspektionen är att den – till skillnad från Riksbanken – redan i dag ägnar sig åt uppgifter som liknar dem det nu är fråga om. Utredaren noterar även att majoriteten av de bestämmelser som den nya lagen innehåller motsvaras av bestämmelser på det finansiella området där Finansinspektionen ansvarar för tillståndsprovning och tillsyn. Jag håller med och menar att den tillsynsmyndighet för finansiell sektor som redan finns i Sverige bör hantera även uppräkningsföretagen. Såvitt jag kan se bör det vara hanterbart för Finansinspektionen att inhämta den ytterligare kunskap som myndigheten behöver.
3. Det medför enligt utredaren vissa normgivningsproblem att lämna myndighetsuppgifter som följer av den nya lagen till Riksbanken. Beskrivningen av konsekvenserna i fråga om normgivning är inte en helt lättillgänglig materia. Om jag förstår beskrivningen rätt kommer Riksbanken kunna meddela vissa föreskrifter medan andra måste meddelas av regeringen eller en regeringsmyndighet. Det riskerar bli svårhanterligt för uppräkningsföretagen att hålla reda på vilken myndighet som utfärdar de olika föreskrifterna.
4. I sin konsekvensanalys belyser utredningen kostnaderna för förslaget. Jag menar att analysen av de kostnader som är förknippade med att lägga uppgiften på Riksbanken respektive Finansinspektionen inte är fullständig. Finansinspektionen utför tillsyn idag över cirka 3 000 företag med olika inriktning i den

finansiella sektorn. De uppgifter som utredaren föreslår ska ingå i tillsynen av uppräkningsföretagen är uppgifter som i stora drag redan utförs av Finansinspektionen. Ur många olika aspekter förefaller det därför ineffektivt att bygga upp en motsvarande verksamhet i Riksbanken för ett begränsat antal uppräkningsföretag. Riksbanken kommer ha svårt att bygga upp en effektiv verksamhet med den kompetens som krävs inom olika områden beträffande tillstånds- och tillsynsfrågor. All denna kunskap finns idag hos Finansinspektionen som därför utan alltför stora insatser bör kunna hantera tillstånds- och tillsynsfrågor även för det begränsade antal uppräkningsföretag som kommer att omfattas av lagen.

Kommittédirektiv 2013:71

Översyn av kontanthantering

Beslut vid regeringssammanträde den 19 juni 2013

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska göra en översyn av regelverket för kontanthantering i Sverige. Uppdraget ska genomföras utifrån ett helhetsperspektiv där hela kontanthanteringskedjan och dess aktörer omfattas. Syftet med uppdraget är att säkerställa ett heltäckande regelverk för kontanthantering.

Utredaren ska bl.a.

- analysera kontanthanteringens för- och nackdelar före och efter den omstrukturering som Riksbanken beslutade år 2004 och redogöra för konsekvenserna av denna,
- ta ställning till om det är lämpligt att även fortsättningsvis låta delar av kontanthanteringens hantering av den privata sektorn eller om staten åter bör ta på sig ansvaret för hela eller delar av kontanthanteringens hantering,
- analysera och överväga huvudmannaskap för kontanthanteringens hantering och lämna förslag på lämplig myndighet som ska ha det övergripande ansvaret,
- kartlägga kontanthanteringens alla moment och alla dess aktörer,
- identifiera bristerna i regelverket för kontanthantering,
- analysera och dra slutsatser av hur motsvarande regelverk är utformat i andra länder, och
- utarbeta de författningsförslag som behövs för att säkerställa ett heltäckande regelverk för kontanthanteringens hantering.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2014.

Bakgrund

Kontanthantering i modern tid

Riksbanken har tidigare ansvarat för kontanthantering. I mitten av 1980-talet började verksamheten att rationaliseras genom att antalet Riksbankskontor reducerades. I en utredning genomförd av Riksbanken under åren 1997 och 1998, framfördes bl.a. att kontanthantering i Sverige kunde effektiviseras samt att Riksbankens eget arbetsätt och kontorsnät var alltför kostnadskrävande. Av denna anledning bildades, efter beslut av riksbanksfullmäktige år 1998, bolaget Pengar i Sverige AB (PSAB). Förhoppningen om att verksamheten skulle effektiviseras genom flytten till ett lönsamhetsstyrt bolag infriades dock aldrig och bolaget gick med stora förluster. Efter misslyckade försök att sälja bolaget fattades beslut om nedläggning år 2004, och dagens avreglerade struktur för kontanthantering skapades.

Syftet med omstruktureringen var att minska Riksbankens kostnader och att få en mer samhällsekonomiskt effektiv lösning. Riksbanken hänvisade till att omstruktureringen var möjlig bl.a. eftersom synen på centralbanksverksamheten hade förändrats över tiden och att det därmed var mer accepterat att Riksbanken begränsade sitt engagemang i kontanthantering.

I dag är Riksbankens roll i kontanthantering begränsad till att i huvudsak tillhandahålla nya sedlar och mynt, hålla strategiska lager, makulera uttjänta sedlar samt svara för transporter från leverantör till strategiska lager. Dessa tjänster har hittills tillhandahållits från kontoren i Tumba och Mölndal. Under år 2013 kommer Riksbanken att flytta den operativa kontanthantering från Tumba och Mölndal till Broby i Sigtuna kommun. Kontoret i Broby kommer dock enbart att hantera sedlar. Mynthantering sköts sedan år 2012 av ett privat företag på uppdrag av Riksbanken. Även mynthantering kommer fortsättningsvis att bedrivas från ett enda ställe i landet. Övriga kontanthanteringstjänster utförs av privata aktörer på affärsmässiga villkor. Bankerna har bl.a. fått möjlighet att etablera depåer för lagerhållning av sedlar mot räntekostnadsersättning från Riksbanken.

Kontanthanteringskedjan och dess aktörer

Trots den ökande användningen av elektroniska betalningsmedel i samhället sker en betydande del av alla transaktioner fortfarande med kontanter. Under år 2011 uppgick det genomsnittliga värdet av

kontanter i omlopp till 99 miljarder kronor. Samhället förses med kontanter genom den s.k. kontanthanteringskedjan med början och slut hos Riksbanken.

Kontanthanteringskedjans aktörer omfattar i första hand Riksbanken, Bankernas Depå AB (BDB) och sådana kontanthanteringsföretag vars verksamhet bl.a. består i att hämta, lämna och kontrollräkna kontanter.

I ett vidare perspektiv ingår även myndigheter, såsom Finansinspektionen och länsstyrelserna, och privata aktörer, såsom banker och andra kreditinstitut, ägare, revisorer och handel, i kontanthanteringskedjan.

Aktörernas uppgift är bl.a. att möjliggöra att hushåll och företag har tillgång till och möjlighet att använda kontanter. Kedjan inleds med att depåägaren BDB beställer kontanter från Riksbanken. Därefter hämtar kontanthanteringsföretagen beställda kontanter åt depåägaren och förser sedan banker och handel med dessa. När kontanterna är utslitna går de, via bankerna, handeln och kontanthanteringsföretagen, tillbaka till BDB som lämnar kontanterna till Riksbanken för makulering.

BDB är den enda depåägaren i Sverige. Företaget ägs av Danske Bank, Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank. BDB har för närvarande ett tiotal depåer över hela Sverige. För de kontanter som förvaras i dessa depåer lämnas räntekostnadsersättning från Riksbanken. Driften av depåerna sköts av kontanthanteringsföretagen.

Kontanthanteringsföretagen är bevaknings- eller säkerhetsföretag med delar av sin verksamhet inom kontanthantering. I dag domineras den svenska marknaden av två större kontanthanteringsföretag: Loomis och Nokas. Utöver dessa finns ett antal mindre kontanthanteringsföretag som i första hand hanterar mynt. Kontanthanteringsverksamheten består av flera olika delar. En del utgörs av transporter av kontanter mellan Riksbanken och BDB:s depåer samt mellan depåerna, handeln och bankerna. En annan del av kontanthanteringsverksamheten är den s.k. uppräkningsverksamheten som innebär kontrollräkning av dagskassor, sortering, kvalitets- och äkthetskontroll av kontanter, samt insättning av medel på kundens konto. Kontantuppräkningsverksamheten sköts vid s.k. uppräkningscentraler eller värdedepåer. Därutöver tillhandahåller kontanthanteringsföretagen kontanter till uttagsautomater och till handeln i form av växelkassor.

Panaxia

Panaxia¹, vars verksamhet bl.a. bestod i värdetransporter och kontant-uppräknning, ansökte om och försattes i konkurs den 5 september 2012. I samband med konkursen uppmärksammades att flera hundra miljoner kronor saknades på det konto där Panaxia satte in sina kunders pengar efter att ha hämtat dem hos handlare m.fl. och kontrollräknat dem.

Inom Panaxias kontanthanteringsverksamhet tillhandahölls i huvudsak följande tjänster: värdetransporter av kontanter, uppräkningsverksamhet (kontrollräkning av dagskassor, kvalitetssäkring och överföring till kundernas konton) samt försäljning av växelkassor. Panaxia drev även tre depåer i Bromma, Kristianstad och Piteå. Värdetransporterna utfördes av bolaget Panaxia Security AB. När kontanterna anlät till uppräkningscentralen togs hanteringen över av bolaget Panaxia Kontantservice AB.

Enligt de standardavtal som Panaxia slutit med handeln skulle Panaxia efter uppräknning av upphämtade kontanter, elektroniskt via sin bank överföra uppräknade medel till kundens konto. För att täcka underskott av medel i bolaget senarelade emellertid Panaxia, med eller utan kundernas godkännande, överföringarna med ett flertal dagar. Kundernas medel har efter uppräknningen förvarats i ett kontantlager som bl.a. använts till försäljning av växelkassor och till uttagsautomater.

Vid tidpunkten för konkursen hade Panaxia lämnat in en anmälan till Finansinspektionen om registrering enligt lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet. Något beslut om registrering fattades dock aldrig av Finansinspektionen eftersom Panaxia inte hade betalat anmälningsavgiften.

Uppdraget

Panaxias konkurs har synliggjort att det finns brister i regelverk för och tillsyn av kontanthanteringen.

Verksamhet att bedriva värdetransport av kontanter omfattas av krav på tillstånd och tillsyn enligt lagen (1974:191) om bevakningsföretag. Hanteringen av kontanter i uppräkningscentraler och depåer omfattas dock inte av den lagstiftningen.

¹ Panaxia Security AB och Panaxia Kontantservice AB.

För verksamhet i uppräkningscentraler och depåer finns i dag inte något krav på tillstånd. När det gäller den tillsyn som sker med stöd av lagen om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet, omfattar tillsynen i huvudsak endast företagets efterlevnad av penningtvättsregelverket. Därutöver görs en prövning av ägare och ledning.

Det finns behov av att utreda ett antal frågor rörande reglering och tillsyn av kontanthantering. En särskild utredare bör få i uppdrag att göra detta.

Utgångspunkter

Ett antal principer och förutsättningar ska ligga till grund för uppdraget. Utredningsarbetet ska ske utifrån ett helhetsperspektiv där hela kontanthanteringskedjan och dess aktörer ska omfattas. Syftet är att säkerställa ett sammanhängande och heltäckande regelverk.

Helhetsperspektiv och övergripande ansvar

En välfungerande, effektiv och säker kontanthanteringskedja är nödvändig för att hushåll och företag ska ha tillgång till och möjlighet att använda sig av kontanter. Riksbanken ska enligt lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank (riksbankslagen) främja ett säkert och effektivt betalningsväsende samt svara för landets försörjning av sedlar och mynt.

Historiskt sett har Riksbanken haft ett omfattande engagemang i kontanthanteringen. I slutet av 1900-talet började Riksbanken dock begränsa sitt engagemang och en total omstrukturering ägde rum år 2005. I samband med att Riksbanken då omorganiserade sin kontanthantering överläts den största delen av statens kontanthantering till den privata marknaden. I dag har ingen myndighet det övergripande ansvaret för kontanthanteringskedjan.

Utredaren ska därför

- analysera kontanthanteringen före och efter den omstrukturering som Riksbanken beslutade år 2004 och redogöra för konsekvenserna av denna,
- ta ställning till om det är lämpligt att även fortsättningsvis låta delar av kontanthanteringen skötas av den privata sektorn eller

om staten åter bör ta på sig ansvaret för hela eller ytterligare delar av kontanthanteringskedjan,

- analysera och klargöra Riksbankens roll i kontanthanteringen, och
- utreda om Riksbanken ska ha det övergripande ansvaret för kontanthanteringen eller om det finns någon annan mer lämpad myndighet.

Utredningsuppdraget omfattar inte att se över allmänhetens tillgång till kontanter eller dess möjligheter att använda sig av kontanter i samhället.

Kontanthanteringskedjans olika aktörer

Kontanthanteringskedjans aktörer är i första hand Riksbanken, BDB och kontanthanteringsföretagen. I ett vidare perspektiv ingår även myndigheter (Finansinspektionen, länsstyrelserna m.fl.) och privata aktörer (banker och andra kreditinstitut, ägare, revisorer, handeln m.fl.) i kedjan. Det måste klarläggas vilka krav som behöver ställas på olika aktörer inom kontanthanteringskedjan och vilken eller vilka myndigheter som bör få ansvaret för hantering av eventuell anmälningskyldighet eller tillståndsgivning och tillsyn m.m. när det gäller dessa aktörer.

Utredaren ska därför

- kartlägga kontanthanteringens alla moment och dess aktörer,
- analysera kontanthanteringsregelverket och identifiera bristerna i det,
- granska och dra slutsatser av hur motsvarande regelverk är utformat i andra länder,
- lämna förslag på vilka krav i form av bl.a. anmälnings- eller tillståndsplikt, kapital och tillsyn som bör ställas på de aktörer som är verksamma inom kontanthanteringskedjan och
- överväga och lämna förslag på vilken eller vilka myndigheter som bör få uppdraget att ansvara för hantering av anmälan eller tillstånd, tillsyn och regelgivning m.m. när det gäller aktörerna inom olika delar av kontanthanteringskedjan.

Depåverksamheten

Den depåverksamhet som BDB bedriver faller inte under någon specifik finansmarknadslagstiftning. Verksamheten är inte heller tillståndspliktig, har inga kapitalkrav och står inte under tillsyn annat än indirekt via sina ägare, dvs. bankerna. Det kan inte uteslutas att brister i depåverksamheten kan medföra konsekvenser för tredje man.

Utredaren ska därför

- analysera och ta ställning till vilka särskilda krav som bör ställas på sådan verksamhet.

Utredningsuppdraget omfattar inte att se över vilka fysiska eller tekniska krav som bör kunna ställas på lokaler och säkerhet etc. i depåverksamheten.

Kontanthanteringsföretagen

Kontanthanteringsföretag som är värdetransportföretag, dvs. transporterar kontanter, omfattas av lagen om bevakningsföretag samt förordningen (1989:149) om bevakningsföretag m.m. I lagen ställs vissa krav på bevakningsföretagen, bl.a. ska ledningsprövning göras. Värdetransportföretagen har tillstånd som bevakningsföretag och står som sådana under länsstyrelsens tillsyn.

Vidare finns i lagen (2010:751) om betaltjänster (betaltjänstlagen) bestämmelser om bl.a. penningöverföringar. I 1 kap. 6 § betaltjänstlagen görs dock undantag för tjänster som består av yrkesmässig, fysisk transport av kontanter.

Sådan verksamhet som utförs vid uppräkningscentraler i anslutning till kontanttransport, s.k. uppräkningsverksamhet, omfattas inte av lagen om bevakningsföretag. Verksamheten vid uppräkningscentralerna omfattas inte heller av betaltjänstlagen då sådan verksamhet anses vara omfattad av undantaget för transport av kontanter.

I den utsträckning verksamheten innebär valutaväxling ska företaget vara registrerat som finansiellt institut hos Finansinspektionen enligt lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet.

Utredaren ska därför

- granska och dra lärdomar av hur motsvarande verksamheter regleras i andra länder, och
- analysera om det för hela eller delar av den verksamhet som kontanthanteringsföretagen bedriver, t.ex. uppräkningsverk-

samhet, bör ställas särskilda krav på anmälning- eller tillståndsplikt, kapital, att hålla kundmedel avskilda från bolagets egna medel, försäkringar och tillsyn m.m.

Utredningsuppdraget omfattar inte att se över vilka fysiska eller tekniska krav som bör kunna ställas på lokaler och säkerhet i transport- och uppräkningsverksamheten.

Andra tänkbara aktörer

Efter Panaxias konkurs har kritik riktats mot bl.a. ägarna, dvs. ett flertal banker, och mot företagets revisorer för att dessa inte vidtagit skarpare åtgärder tidigare.

Utredaren ska

- analysera om det inom ramen för kontanthanteringskedjan behövs ändringar i regelverket för revision och redovisning, och
- utifrån kartläggningen av aktörerna i kontanthanteringskedjan ta ställning till om det finns behov även av att utvidga lagstiftningen i fråga om andra aktörer.

Författningsförslag

Utredaren ska utarbeta de författningsförslag som behövs för att säkerställa ett heltäckande regelverk för kontanthantering i Sverige.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska utifrån de regler som föreslås lämna en redovisning av de konsekvenser och kostnader som uppstår för enskilda, för företagen samt för staten. Om förslagen innebär ökade kostnader eller minskade intäkter för staten ska förslag till finansiering lämnas. Förslagets konsekvenser ska redovisas enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474). Utredaren ska vid förslag till utformning av ny lagstiftning sträva efter att kostnaderna och de administrativa bördorna för berörda begränsas och hålls så låga som möjligt.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren ska i sitt arbete samråda med berörda myndigheter, organisationer och företag som har relevans för utredningsuppdraget. Utredaren ska också beakta pågående förhandlingar på EU-nivå som har relevans för uppdraget, bl.a. förhandlingarna om revision. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2014.

(Finansdepartementet)

Intressenter

Under arbetets gång har utredningen haft kontakt med en lång rad aktörer och intressenter. Nedan framgår de aktörer och intressenter utredningen har haft kontakt med.

Myndigheter

Arbetsmiljöverket
Ekobrottsmyndigheten
Finansinspektionen
Länsstyrelser
Post- och telestyrelsen
Revisorsnämnden
Riksbanken
Rikspolisstyrelsen

Privata aktörer

Autocash ATM AB
Bankomat AB
Banqit AB
BDB Bankernas Depå AB
Forex Bank AB
Handelsbanken AB
ICA banken AB
Kontanten AB
Loomis Sverige AB
Nokas Värdehantering AB
Swedbank AB

Branschorganisationer och branschförbund

Sparbankernas riksförbund
Svenska Bankföreningen
Svensk Handel
Sveriges kommuner och landsting
SäkerhetsBranschen
Visita Svensk Besöksnäring

Fackförbund

Finansförbundet
Handelsanställdas förbund
Svenska Transportarbetareförbundet
Unionen

Övriga aktörer och intresseorganisationer

Hela Sverige ska leva, Riksorganisation
Lars-Henrik Andersson, konkursförvaltare för Panaxiabolagen
Niklas Arvidsson, docent Industriell Dynamik, KTH

Kartläggning av kontanthantering i andra länder

Innehållsförteckning

Kartläggning av kontanthantering i andra länder	281	
1	Introduktion..... 283	
2	Sammanfattning	283
3	Norge..... 285	
3.1	Kontanthanteringsflödet och aktörerna..... 285	
	Norges Bank..... 286	
	Privata kontantdepåer..... 287	
	Värdebolagen..... 287	
3.2	Regelverken..... 288	
3.3	Strukturens och regelverkens ändamålsenlighet..... 289	
4	Danmark	290
4.1	Kontanthanteringsflödet och aktörerna..... 290	
	Danmarks Nationalbank	290
	Bankdepåerna	291
	BKS	291
	Värdebolagen..... 292	
4.2	Regelverken..... 293	
4.3	Strukturens och regelverkens ändamålsenlighet..... 294	
5	Finland..... 295	
5.1	Kontanthanteringsflödet och aktörerna..... 295	
	Finlands Bank..... 296	
	Kontraktsparterna: Automatia, Rekla och Ålandsbanken .. 297	
	Värdebolagen..... 298	
5.2	Reglering och tillsyn..... 298	

5.3	Strukturen och regelverkens ändamålsenlighet.....	300
6	Nederländerna	301
6.1	Kontanthanteringsflödet och aktörerna	301
	De Nederlandsche Bank	302
	NHTO-depåsystemet	303
	GSN 303	
	Värdebolagen	304
6.2	Regelverken	304
6.3	Strukturen och regelverkens ändamålsenlighet.....	306
7	Tyskland.....	307
7.1	Kontanthanteringsflödet och aktörerna	307
	Deutsche Bundesbank.....	308
	Värdebolagen	309
7.2	Regelverken	310
7.3	Strukturens och regelverkens ändamålsenlighet	311
8	Storbritannien.....	312
8.1	Kontanthanteringsflödet och aktörerna	312
	Bank of England	313
	NCS-medlemmar	313
	Värdebolagen	314
8.2	Regelverken	314
8.3	Strukturen och regelverkens ändamålsenlighet	316
9	Källförteckning.....	317
9.1	Intervjuer	317
9.2	Rapporter och presentationer.....	319
9.3	Regelverk	320

1 Introduktion

Denna rapport är framtagen av Occam Associates på uppdrag av Kontanthanteringsutredningen. Informationsinsamlingen genomfördes under hösten 2013 och slutlig rapport redovisades till Kontanthanteringsutredningen i december 2013.

Rapporten beskriver översiktligt den nuvarande strukturen och regelverken kring kontanthantering i sex europeiska länder: Norge, Danmark, Finland, Nederländerna, Tyskland och Storbritannien¹. I rapporten läggs störst vikt vid att beskriva grossistledet inom kontanthantering och vilka regelverk som styr dessa verksamheter. Bankregleringar beskrivs inte.

Urvalet av länder som studerats är inte nödvändigtvis representativt för hur kontanthantering är strukturerad i Europa som helhet. Endast ett av de valda länderna, Tyskland, har en traditionell struktur där centralbanken är en aktiv part i stora delar av kontantflödet, medan samma typ av system finns i flera andra större europeiska länder som inte studerats, till exempel Frankrike, Italien och Spanien.

Den primära informationskällan för rapporten är telefonintervjuer med centrala aktörer inom kontanthantering i respektive land. För samtliga länder har intervjuer genomförts med centralbanken, värdebolag, banker och i vissa fall andra aktörer som har en viktig roll inom kontanthantering. Intervjuerna har kompletterats med publikationer och regelverk i den mån det har funnits tillgängligt.

2 Sammanfattning

Vid genomgång av kontanthantering i Norge, Danmark, Finland, Nederländerna, Tyskland och Storbritannien kan konstateras att det i samtliga länder har skett någon form av förändring under de senaste åren. Centralbankerna har på olika sätt försökt minska sin roll i den fysiska kontanthantering, med undantag för Tyskland. I Tyskland har centralbanken en aktiv roll i kontanthantering och har som mål att minst hälften av sedlarna i omlopp ska kvalitetssorteras och äkthetskontrolleras i centralbanken. I övriga länder har kontanthantering organiserats kring privata depåsystem där banker eller, i vissa fall, professionella sedelgrossister får räntekompensation av centralbanken för att förvara sedlar lokalt i

¹ England och Wales.

banker eller i värdebolagens uppräkningscentraler. Detta är tänkt att öka effektiviteten i hanteringen och förbättra förutsättningarna för lokal recirkulation av sedlar.

I de decentraliserade kontanthanteringssystemen är en viktig uppgift för centralbankerna att säkerställa en fungerande struktur genom att utforma lämpliga villkor för sina egna kontanttjänster och de privata depåerna samt att utföra tillsyn. Områden som regleras är till exempel var depåer får vara lokaliserade, säkerhetskrav, sorteringskrav, avgifter för olika tjänster och villkor för in- och utleveranser från centralbanken. Generellt är syftet för alla centralbanker att åstadkomma en säker och effektiv kontanthantering, men utformningen av villkoren skiljer sig mellan länderna.

Danmarks Nationalbank har de mest långtgående kraven på depåhållarna. Bland annat bestämmer den var depåerna ska vara lokaliserade och prislistorna för depåernas tjänster. I Norge, Finland och Nederländerna låter centralbankerna depåhållarna i större utsträckning själva bestämma förutsättningar för sin verksamhet.

En utmaning för centralbankerna i de decentraliserade depåstrukturerna är att säkerställa kvaliteten och äktheten på sedlarna i omlopp eftersom endast en liten del av sedlarna hanteras av centralbankerna. Den Europeiska Centralbanken (ECB) kom 2010 med en reglering om äkthets- och kvalitetssortering av sedlar för länderna inom eurozonen, som bland annat ställer krav på att sedelsorteringsmaskinerna ska kontrolleras på löpande basis. Centralbankerna är ansvariga för tillsynen av denna reglering. Även i Norge och Storbritannien, som står utanför eurozonen, säkerställer centralbankerna kvalitet och äkthet på sedlarna i omlopp genom att göra stickprov och kontrollera sorteringsmaskinerna.

Centralbankernas kontanthanteringsregleringar riktar sig i huvudsak till bankerna, samtidigt som värdebolagen har en särskild roll i kontanthanteringen. I alla de studerade länderna har bankerna i stor utsträckning lagt ut sin kontanthantering på värdebolag. I Danmark och Nederländerna har bankerna gått samman och bildat sina egna värdebolag med centralbankernas samtycke. I Danmark är centralbanken delägare i värdebolaget och i Nederländerna sitter centralbanken i styrelsen.

I samtliga länder utom Tyskland regleras värdebolagens transportverksamhet av någon form av polismyndighet. Hanteringen av kontanterna i uppräkningscentralerna är däremot inte föremål för myndighetskontroll förutom i Tyskland och Nederländerna där det ställs krav på att värdebolagen har tillstånd som betalningsinstitut

om de ska ta över ägandet av kontanter i samband med uppräkningsen. Emellertid är kraven högt ställda och hittills har inga värdebolag beviljats tillstånd att bli betalningsinstitut i dessa länder.

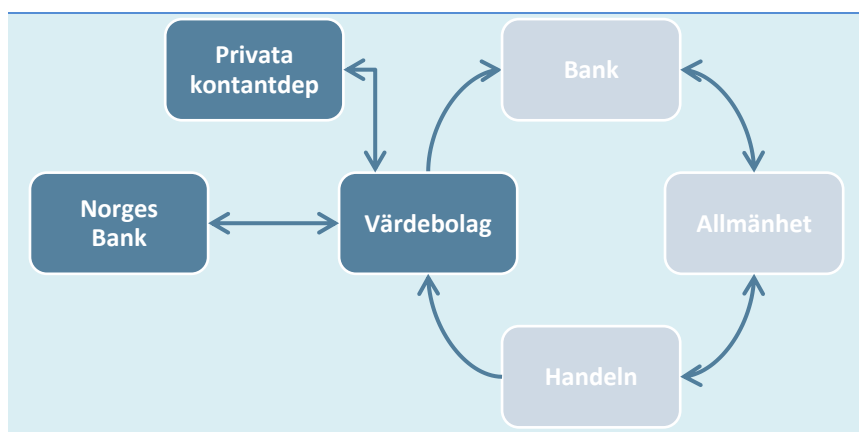
3 Norge

3.1 Kontantheringsflödet och aktörerna

Kontantheringen i Norge är organiserad i en depåstruktur där värdebolag förvaltar privata kontantdepåer och får räntekompensation av Norges Bank för de kontanter som förvaras i depåerna. Kontanterna i de privata kontantdepåerna ägs av de kommersiella bankerna. Figuren nedan åskådliggör flödet av kontanter i Norge.

Så kallad cash back, där konsumenter tar ut kontanter i butik i samband med inköp, har fått ett relativt stort genomslag i Norge. En stor del av kontanterna recirkulerar därför lokalt utan att komma in i grossistkedjan.

Figur 1: Schematisk bild av flödet av kontanter i Norge

Norges Bank, de privata kontantdepåerna och värdebolagen har en central roll i kontantheringskedjan och beskrivs i mer detalj nedan.

Norges Bank

Norges Bank ansvarar för att ge ut sedlar och mynt och därigenom säkerställa samhällets tillgång på kontanter. Under detta ansvar är följande uppgifter centrala:

- Produktion av nya sedlar
- Lämna ut nya sedlar, ta emot säsongsöverskott och obrukbara sedlar för makulering
- Säkerställa bra kvalitet på sedlar och mynt i omlopp genom att definiera krav och kvalitetsnivåer för kvalitets-sortering samt sätta upp regler som skapar incitament för inleveranser av slitna sedlar. Norges Bank följer upp kvalitet på sedlar och mynt i omlopp genom stickprover på de inleveranser som kommer till Norges Banks depåer
- Utföra tillsyn av aktörerna inom kontantflödet (se regleringar och tillsyn nedan)

Norges Bank har fem depåer av vilka de driver den i Oslo i egen regi. Driften av de övriga fyra depåerna hanteras av Nokas AS i Norge. Driften av depåerna innefattar också makuleringen av obrukbara sedlar som lämnas in till dessa depåer. Makuleringen av sedlar hanteras i ett särskilt avtal mellan Norges Bank och Nokas, där det bland annat ställs krav på särskild utrustning. Själva makuleringen och den utrustning som används i samband med makuleringen följs upp särskilt noga av Norges Bank.

Endast banker får lämna in eller hämta ut kontanter från Norges Banks depåer. Det finns inga begränsningar för när de får lämna in eller hämta ut kontanter förutom de normala öppettiderna mellan klockan 08.00 och 15.30 på vardagar. Kontanterna som lämnas in ska vara sorterade och paketerade i standardenheter.

För att skapa incitament för lokal recirkulation tar Norges Bank en avgift vid inlämning och uttag av kontanter. Bytestransaktioner där slitna sedlar byts mot nya är dock gratis för att upprätthålla en hög kvalitet på sedlarna i omlopp.

Privata kontantdepåer

Privata aktörer får driva depåer och får räntekompensation av Norges bank för kontanter som förvaras i depån. Idag driver värdebolagen Loomis Norge AS och Nokas AS depåer där kontanterna ägs av Danske Bank. Norges Banks regelverk för kontantdepåer (beskrivs nedan) möjliggör för alla banker att ha depåer och flera banker kan ha behållningar i samma depå, men i praktiken har det blivit så att det bara är Danske Bank som har depåer och behållningar.

Det är värdebolagen som driver verksamheten i depåerna. Banken som äger behållningen i depåerna får, i tillägg till räntekompensationen från Norges Bank, också en ersättning av värdebolagen för att de får använda sig av depån.

Depåerna i Norge är lokaliserade i värdebolagens uppräkningscentraler. Loomis driver sju depåer och Nokas driver sex depåer. Norges Bank ställer inga krav på var depåerna ska vara lokaliserade, de räknar med att det optimeras utifrån vad som är effektivt för aktörerna på marknaden.

Värdebolagen

Marknaden för värdebolag är koncentrerad till två stora aktörer, Loomis AS och Nokas AS.

Nokas etablerades 2001 som en avknoppning från Norges Bank och bestod då av lokalkontor där verksamheten i huvudsak var kommersiell kontanthantering. Nokas ägdes initialt av Norges Bank och ett antal affärsbanker, men ägandet har nu förändrats. Bolagets ursprung förklarar att Nokas idag driver fyra depåer åt Norges Bank i anslutning till sina uppräkningscentraler och privata kontantdepåer.

Vid sidan av att driva depåerna sköter värdebolagen uppräknning och transporter för de flesta banker i Norge. Värdebolagen sköter också uppräknning och transporter för handlare.

Värdebolagen övertar ägandet av kontanterna efter att de är uppräknade och överförda till kundens konto.

3.2 Regelverken

Reglering och tillsyn av de privata kontantdepåerna

Norges Bank reglerar de privata kontantdepåerna genom villkoren för räntekompensation. Villkoren syftar till att få kontanter att i största möjliga omfattning cirkulera lokalt och att bara verklig överskotts- och underskottslikviditet ska hanteras via Norges Banks egna depåer.

För att få räntekompensation krävs att både depåbanken/bankerna och depåförvaltaren följer alla bestämmelser i villkoren och att det finns ett avtal mellan Norges Bank och depåförvaltaren och mellan depåförvaltaren och depåbanken/bankerna.

Öppettider och avgifter för inleverans och uttag får depåförvaltarna själva bestämma så länge motparterna behandlas lika.

Norges Bank ställer också krav på att kontanterna i beräkningsunderlaget för räntekompensationen förvaras samlat och avskilt från övriga behållningar. Kontanterna ska vara organiserade på ett systematiskt sätt så att Norges Bank enkelt kan stämma av och kontrollera dem.

Depåförvaltaren ska varje dag räkna igenom kontanterna och stämma av registrerad behållning. En genomförd inventering ska dokumenteras och signeras. Den registrerade behållningen vid depåns stängningstid utgör grunden för beräkning av räntekompensationen.

Norges Bank utför tillsyn över att det belopp som rapporterats som grund för räntekompensationen svarar mot innehållet i depåerna. Tillsynen utförs genom att Norges Bank besöker depåerna ett antal gånger per år. Dagen före besöket meddelas depåförvaltaren och depåbanken om Norges Banks besök. För denna tillsyn tar Norges Bank ingen avgift. På uppdrag av Norges Bank gör också en oberoende revisor en operationell och finansiell revision av depåerna två gånger om året. Kostnaden för revision står depåförvaltaren/depåbanken för.

Reglering och tillsyn av värdebolagen

Värdebolagens transportverksamhet omfattas av lagen om bevakningsföretag. Enligt denna lag krävs det att värdetransportverksamheter har ett särskilt tillstånd utfärdat av polisen.

Personalen som genomför värdetransporterna ska vara ostraffad och ha genomgått en utbildning. Efter slutförd utbildning med godkänt resultat får förarna en licens. Polisen är ansvarig för tillsynen av värdetransportverksamheten och kan göra kontroller av

förarnas licenser och företagets tillstånd utan förvarning. Polisen finansierar denna tillsyn.

För värdebolagens uppräkningsverksamhet finns inga särskilda regler i Norge.

Tillsyn av fristående uttagsautomatföretag

Det enda fristående nätverk av uttagsautomater som finns i Norge, Kontanten AB, samarbetar med en bank, så tillsynen sker inom ramen för banktillsynen.

3.3 Strukturens och regelverkens ändamålsenlighet

Samtliga aktörer i Norge uppfattar att systemet för kontant-hantering fungerar effektivt. Det finns en klar ansvarsfördelning mellan Norges Bank, bankerna och värdebolagen. Systemet upplevs som flexibelt och ger utrymme för aktörerna på marknaden att finna sina egna lösningar. I och med att Norges Bank inte har en så aktiv roll i kontantflödet kan det dock vara en utmaning att säkerställa kvaliteten på sedlarna i omlopp.

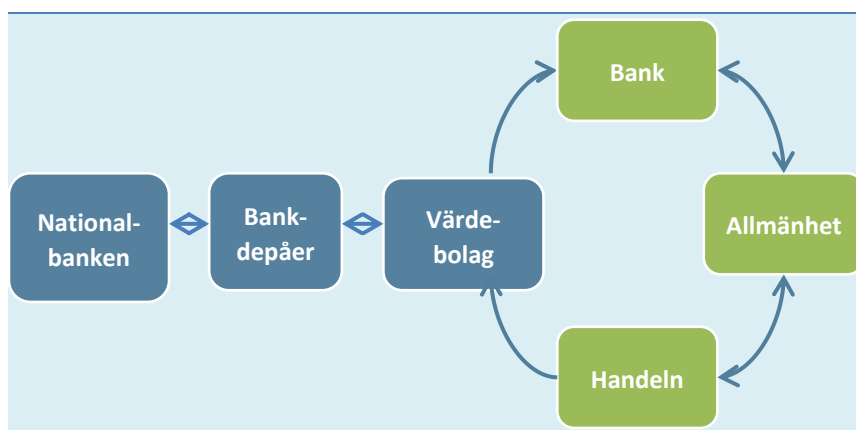
Det förekommer dock diskussioner om likabehandling av Nokas och Loomis. Eftersom Nokas driver depåer åt Norges Bank skulle de kunna få fördelar genom närhet till dessa och möjlighet att fördela sina fasta kostnader på dem. Även om det i teorin skulle vara möjligt för Loomis att konkurrera om kontrakt för drift av Norges Banks depåer är inträdesbarriärerna höga. Det skulle bland annat krävas att Loomis bygger anläggningar som möter Norges Banks säkerhetskrav.

4 Danmark

4.1 Kontanthanteringsflödet och aktörerna

I Danmark är kontanthanteringens organiserad i en depåstruktur där bankerna lagrar kontanter och får räntekompensation av Danmarks Nationalbank för det. Danmarks Nationalbank interagerar endast med bankdepåerna, som sedan hanterar kontanttransaktioner med den övriga marknaden. Driften av depåerna har bankerna lagt ut på entreprenad till Bankernes Kontantservice (BKS) som ägs av Nationalbanken och ett antal banker tillsammans. Figuren nedan åskådliggör flödet av kontanter i Danmark.

Figur 2: Schematisk bild av flödet av kontanter i Danmark

Danmarks Nationalbank, bankdepåerna, BKS och värdebolagen har en central roll i grossistflödet av kontanter och beskrivs i mer detalj nedan.

Danmarks Nationalbank

Nationalbankens huvudsakliga ansvar i kontantflödet är att ge ut sedlar och mynt. Under detta ansvar är följande uppgifter centrala:

- Produktion av sedlar och mynt

- Leverans av nya sedlar och mottagande av obrukbara sedlar, inklusive efterföljande kontrollräkning och makulering (makulering av sedlar får endast utföras av Nationalbanken)
- Transport av sedlar mellan Nationalbanken och bankdepåerna

Hela flödet av sedlar till och från Nationalbanken går via bankdepåerna; det är endast de banker som äger depåerna som får hämta ut eller lämna in kontanter i Nationalbanken.

Nationalbankens tjänster är avgiftsfria. Det finns inga begränsningar för när depåbankerna får hämta ut nya kontanter, lämna in obrukbara kontanter eller lämna in likviditetsöverskott till Nationalbanken, men de ska i första hand själva hantera under- och överskottslikviditet genom transaktioner mellan sig.

Bankdepåerna

Det finns två depåer i Danmark: en i Köpenhamn som ägs av Nordea och en i Århus som ägs av Danske Bank. Det är Nationalbanken som bestämmer var depåerna ska vara lokaliserade.

Kontantbeståndet i depåerna ägs och hanteras av bankerna. Som ersättning får de ett räntefritt lån hos Nationalbanken motsvarande värdet av innehavda kontanter. För att detta ska gälla krävs att bankerna ställer säkerheter hos Nationalbanken som motsvarar värdet av kontanterna i depån. Det finns en maxgräns för hur stor depåbehållning bankerna kan få räntekompensation för.

Driften av de två depåerna har bankerna lagt ut på Bankernes Kontantservice (BKS).

BKS

Bankernes Kontantservice (BKS) bildades 2011 efter ett antal rån mot uppräkningscentraler i Danmark, inklusive ett rån mot en av Nationalbankens depåer. Man beslutade då att systemet behövde ses över och förbättras. En arbetsgrupp med företrädare för den danska bankföreningen och Nationalbanken sattes samman för att utarbeta ett förslag. Resultatet av gruppens arbete blev bl.a. att BKS bildades och att antalet bankdepåer minskade från elva till dagens två. Huvudsyftet bakom dessa förändringar i strukturen var att öka den fysiska säkerheten och effektivisera arbetsprocesserna.

Nationalbankens transporter till och från depåerna har minskat avsevärt sedan genomförandet av dessa förändringar.

BKS ägs av Nationalbanken (25 %), Danske Bank (25 %), Nordea (20 %) och några av de mindre danska bankerna (tillsammans 30 %). BKS sköter transport och uppräknning av kontanter för en majoritet av de danska bankerna, både för sina ägare och för andra banker. Bolaget sköter även transport och uppräknning av kontanter för handlare men de står för en minoritet av BKS kundbas. BKS handlar inte upp några tjänster från de övriga värdebolagen utan utför samtliga kontant-hanteringstjänster i egen regi.

BKS verksamhet omfattar bland annat:

- Kontanthantering för uttagsautomater och bankkontor, inklusive transporter
- Hämtning och uppräknning av depositioner i bankernas serviceboxar samt SafePay-kassetter från handlare
- Hantering av utländsk valuta för bankernas räkning

BKS har över 80 bankkunder i Danmark och mer än 300 anställda.

Värdebolagen

Loomis Danmark A/S och Nokas A/S är de största värdebolagen i Danmark, i tillägg till BKS. Loomis och Nokas kundbas består i huvudsak av handlare men de utför också kontanthanteringstjänster för ett antal mindre banker.

Loomis och Nokas driver inga egna depåer utan åker dagligen till de två bankdepåerna som BKS driver för att lämna in och hämta ut kontanter. Värdebolagen skulle i teorin kunna driva egna depåer genom en sponsorbank, men de kommersiella och praktiska förutsättningarna för detta är oklara eftersom en betydande majoritet av de danska bankerna är nära knutna till BKS.

4.2 Regelverken

Reglering och tillsyn av depåerna

Driften av depåerna regleras genom avtal mellan Nationalbanken och de enskilda bankerna samt av ett antal regler som fastställts av Nationalbanken och anger standarder för paketering och sortering av sedlar och mynt för leverans till depåerna eller till Nationalbanken. Reglerna anger även öppettider för depåerna, avgifter som depåbankerna får ta ut från de banker som använder depån och ett antal praktiska frågor såsom bokföring.

Endast banker får lämna in och hämta ut kontanter i depåerna. Det innebär att när värdebolagen vill göra affärer med depåerna måste de gå via sin bank. Depåerna är öppna för in- och utleveranser mellan klockan 8.00 och 15.00. Kontantbeståndet som depån har klockan 15.30 är det som ligger till grund för det räntefria lånet i Nationalbanken.

Sorteringskraven innebär att brukbara och obrukbara sedlar ska separeras före leverans till depåerna eller till Nationalbanken. Depåerna kan recirkulera paketerade sedelbuntar utan ytterligare kontroller och behöver därmed i huvudsak endast återlämna obrukbara sedlar till Nationalbanken.

För att täcka kostnaderna för driften av depåerna, har bankerna rätt att ta ut en transaktionsavgift från de banker som använder sig av depån. Denna avgift består av en grundavgift samt en avgift som stiger proportionerligt med värdet av transaktionen, dock finns en maxavgift per transaktion.

Nationalbanken ansvarar för och finansierar tillsynen av depåerna. Tillsynen utförs genom att Nationalbanken besöker depåerna utan förvarning, vilket typiskt sker en till två gånger om året. Syftet med tillsynen är i huvudsak att kontrollera att angiven mängd kontanter finns i depåerna och att kontanterna är sorterade och paketerade i enlighet med de krav som anges i regleringarna. Dessutom gör Nationalbankens revisorer kontroller av depåerna med jämna mellanrum.

Reglering och tillsyn av värdebolagen

Värdebolagens transportverksamhet omfattas av lagen om bevakningsföretag. För att bedriva transport av kontanter krävs ett tillstånd som utfärdas av polismyndigheten och att ägarna till bolaget är

ostraffade. Dessutom krävs att samtliga förare och ledningen i bolaget är godkända av polisen. Polisen utför tillsyn av värdebolagens transportverksamhet och tillsynen finansieras av staten.

För värdebolagens uppräkningsverksamhet finns inga särskilda tillämpliga regler.

För ett par år sedan påbörjades ett arbete med att ta fram en säkerhetsstandard (DS3999) för värdebolag i Danmark. Standarden omfattar bland annat särskilda säkerhetskrav för uppräkningscentralerna, ledningens ansvar och krav på dokumentation. Arbetet initierades av Nationalbanken och bankföreningen och representanter från Nationalbanken, bankerna och värdebolagen har deltagit i processen. Standarden kommer sannolikt att börja gälla från 2015. I så fall kommer det då att krävas att värdebolag följer standarden för att kunna erbjuda sina tjänster till banker.

Sedan 2012 omfattas även värdebolagens verksamhet av penningtvättslagstiftningen. Förhandlingar pågår dock mellan Finanstilsynet och värdebolagen kring detta, eftersom värdebolagen menar att detta är reglerat genom bankerna som hanterar värdebolagens kontanter.

Det finns inga särskilda revisionskrav på värdebolag i Danmark.

Tillsyn av fristående uttagsautomatföretag

Det finns i princip inga fristående uttagsautomatföretag i Danmark utan samtliga uttagsautomater ägs av bankerna.

4.3 Strukturens och regelverkens ändamålsenlighet

Strukturen för kontanthantering i Danmark är i en transformationsperiod och det är svårt att säga vilka effekter de olika förändringarna kommer att ha på marknaden.

Att paketerade sedelbuntar kan cirkulera mellan banker och depåer och bara räknas när de öppnas minskar avsevärt antalet sedlar som sorteras och uppfattas som väldigt effektivt av Nationalbanken. I princip räknar Nationalbanken sedlarna bara vid ett tillfälle från det att de distribueras som nya sedlar till dess att de tas emot för destruktion.

Övriga värdebolag anser att bildandet av BKS skapar ojämna konkurrensförhållanden på marknaden. BKS har en särställning genom att bolaget är det enda som idag driver depåer och att Nationalbanken är delägare, vilket kan innebära att BKS gynnas.

Regleringarna kring driften av bankdepåerna som fastställts av Nationalbanken uppfattas av vissa banker som väldigt hårda, bland annat vad gäller sorteringskraven. I depåsystem i vissa andra länder räcker det med att sedlarna är räknade för att man ska få ränta på sedlarna. Dessutom är det Nationalbanken och inte bankerna själva som bestämmer vilka avgifter de får ta ut av dem som använder sig av depåerna.

5 Finland

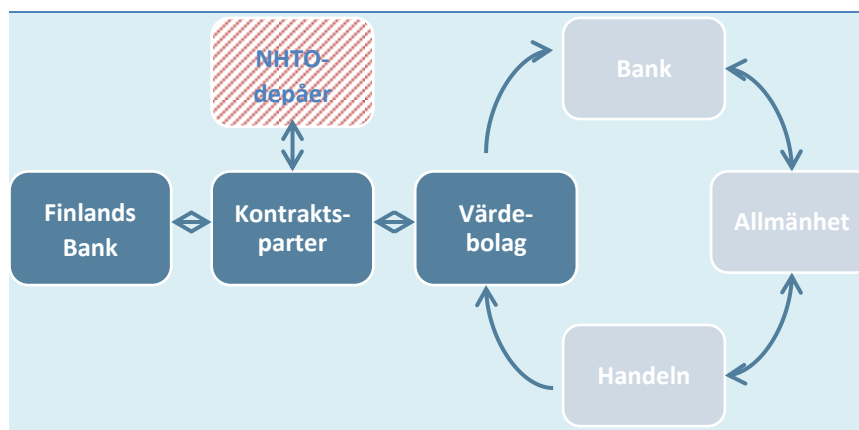
5.1 Kontantheringsflödet och aktörerna

Finland är en del av eurozonen där den Europeiska Centralbanken (ECB) svarar för det övergripande regelverket för euroländernas kontanthering. Samtidigt finns det utrymme för länderna att själva utforma distributionssystemet.

Grossistflödet av kontanter i Finland regleras i ett avtal, Kontantförsörjningsavtalet, mellan Finlands Bank och dess tre kontraktsparter, Automatia, Rekla och Ålandsbanken. En betydande majoritet av kontantflödet går via Automatia, som hanterar kontantflöden för samtliga banker i Finland förutom Ålandsbanken. Rekla sköter kontantflöden för återförsäljare inom S-gruppen, den största detaljhandelskoncernen i Finland. Ålandsbanken driver en egen uppräkningscentral och en egen depå på Åland.

2012 infördes ett så kallat Notes Held to Order-depåsystem (NHTO) som innebär att kontraktsparterna har möjlighet att hålla lager av sedlar för Finlands Banks räkning. Hitintills är det endast Ålandsbanken som har valt att ha en NHTO-depå. Figuren nedan åskådliggör flödet av kontanter i Finland.

Figur 3: Schematisk bild av flödet av kontanter i Finland

Finlands Bank, Automatia, Rekla och Ålandsbanken samt värdebolagen har en central roll i kontanthanteringskedjan och beskrivs i mer detalj nedan.

Finlands Bank

Finlands Bank har ensamrätt att ge ut sedlar och mynt och makulera sedlar. Finlands Bank ansvarar också för att säkerställa att kontanterna som är i omlopp är äkta och av bra kvalitet i enlighet med ECB beslut 2010/14. Att aktivt delta i samarbetet inom eurozonen är också en viktig uppgift för Finlands Bank.

Finlands Banks kontanthanteringstjänster erbjuds från de två regionkontoren i Vanda och Uleåborg, som är öppna mellan klockan 9.00 och 16.00 på vardagar. Finlands Bank tar ingen avgift för inleverans eller beställning av sedlar men ställer minimikrav på sedelvolymer. Sedlarna som lämnas in till Finlands Bank ska vara räknade men behöver inte vara sorterade. Finlands Bank räknar och sorterar samtliga sedlar som lämnas in till den.

Finlands Bank erbjuder sina tjänster inom kontanthantering till parter som har ingått kontrakt med Finlands Bank. Alla professionella sedelgrossistaktörer (banker, värdebolag och andra aktörer) som uppfyller vissa krav kan teckna kontrakt. Finlands Bank sätter inga begränsningar för när kontraktsparterna får lämna in säsongsöverskott och obrukbara sedlar eller hämta ut nya sedlar.

I enlighet med ECB-regleringarna (ECB Target2 rules) får endast banker vara medlemmar i Finlands Banks clearingsystem.

Kontraktsparterna: Automatia, Rekla och Ålandsbanken

Finlands Bank har tre kontraktsparter inom kontanthantering: Automatia, Rekla och Ålandsbanken. Cirka 85 procent av kontantflödet i Finland går via Automatia. Resterande går via Rekla och en mycket liten del hanteras av Ålandsbanken på Åland.

Automatia ägs till lika stor del av de tre största bankerna i Finland: Nordea, Danske Bank och OP Pohjola. Automatia är företrädare för samtliga banker i relationen med Finlands Bank i kontanthantering, med undantag för Ålandsbanken. Automatia äger och driver de flesta uttagsautomaterna i Finland under varumärket Otto samt sköter försörjning och transport av kontanter för bankernas räkning. Den praktiska hanteringen av kontanter och automater lägger Automatia ut på värdebolagen, G4S (Finland) Oy och Loomis Suomi Oy. Automatias egen personal, omkring 20 personer, arbetar i huvudsak med att kontrollera flödena av kontanter.

Automatia övertar ägandet av kontanterna efter att de har blivit räknade på en uppräkningscentral av G4S eller Loomis. Ägandet av kontanterna övergår alltså inte till bankerna eller värdebolagen. På uppräkningscentralerna förvaras lager av sedlar för Automatias räkning.

Reklas verksamhet är koncentrerad till att erbjuda kontanthanteringstjänster för företag inom S-gruppen, som kontrollerar cirka 40 procent av detaljhandeln i Finland. Rekla driver sju uppräkningscentraler, däremot läggs transporter till och från uppräkningscentralerna ut på värdebolag.

Ålandsbanken driver en uppräkningscentral och förvarar kontanter i en NHTO-depå i Mariehamn.

Som en del i kontraktet med Finlands Bank tillåts kontraktsparterna hålla lager av sedlar över natten för Finlands Banks räkning via ett NHTO-depåsystem. Som ersättning för att hålla dessa lager ökar Finlands Bank kontraktspartens tillgodohavande på kontot hos Finlands Bank med ett belopp som motsvarar summan av de kontanter som förvaras i depån. Med andra ord blir det som en slags räntekompensation.

I Finland introducerades NHTO-depåsystemet i början av 2012 och hitintills är det endast Ålandsbanken som har valt att delta.

Automatia och Rekla har inte ansett att NHTO-depåsystemet är kostnadseffektivt utan menar att det är billigare för dem att transportera kontanterna till Finlands Banks regionkontor för att få ränta på pengarna.

Värdebolagen

Marknaden för värdebolag i Finland är koncentrerad till två stora aktörer, Loomis Suomi Oy och G4S (Finland) Oy. Det finns också ett antal mindre, lokala värdebolag.

Loomis äger och driver fem uppräkningscentraler och G4S äger och driver sju uppräkningscentraler. G4S och Loomis sköter uppräknningen av kontanter för mer eller mindre alla banker i Finland som erbjuder kontantjänster samt uppräknning och transport av kontanter för handlare som inte är del av S-gruppen. Som underleverantörer till Automatia sköter G4S och Loomis också deras kontantflöden och uttagsautomater samt transporterar kontanter till och från centralbanken, bankkontor och uttagsautomater.

Värdebolagen övertar aldrig ägandet av kontanterna efter att de har blivit uppräknade på uppräkningscentralerna. Ägandet övergår direkt till Automatia.

5.2 Reglering och tillsyn

Reglering och tillsyn av kontraktsparterna inklusive NHTO-depåerna

I kontantförsörjningsavtalet mellan Finlands Bank och Automatia, Rekla och Ålandsbanken regleras förutsättningar för beställning och inlämning av sedlar till Finlands Bank (se ovan) och NHTO-depåsystemet. Enligt avtalet förbinder sig också parterna att använda samma IT-system som Finlands Bank använder, CashSSP.

Förutsättningar för att hålla lager av sedlar i NHTO-depåsystemet i Finland är bland annat följande:

- Avtalsparterna ska ställa godkända säkerheter hos Finlands Bank

- Sedlarna och mynten ska förvaras i uppräkningscentraler som är kontrollerade och godkända av Finlands Bank. I vissa fall kan Finland Bank godkänna andra platser än uppräkningscentraler som förvaringsplatser för NHTO-depåer
- Finlands Bank fastställer maxbeloppet av sedlar som får förvaras i depåerna
- Kontanterna som placeras i NHTO-depåerna ska vara räknade och förpackade samt förvaras separat från andra kontanter
- Finlands Bank deltar inte i transporten av kontanter till NHTO-depåerna

NHTO-depåsystemet är förhållandevis nytt i Finland och har inte prövats i någon större utsträckning eftersom endast en mycket liten del av kontantflödet går via det systemet idag. Om utvecklingen blir sådan att även Automatia och Rekla ansluter sig till NHTO-depåsystemet och att kontantflödet som hanteras via systemet därmed ökar kan villkoren komma att förändras. Det är först när NHTO-depåsystemet har prövats på riktigt som lämpliga förutsättningar kan fastställas, menar Finlands Bank.

Finlands Bank ansvarar för och finansierar tillsynen av NHTO-depåerna som syftar till att kontrollera att angiven mängd sedlar finns i depån, att sedlarna i depån är äkta och att kraven på den fysiska säkerheten i depån uppfylls. Om beloppet i depån inte stämmer överens med vad depåhållaren meddelat Finlands Bank blir depåhållaren skyldig att betala en avgift. Kvaliteten på sedlarna och mynten i depån kan kontrolleras på plats i depån eller genom att Finlands Bank ber om slumpmässiga stickprov på sedlar och mynt.

Finlands Bank ansvarar också för och finansierar tillsynen av kontraktsparternas sedelsorteringsprocesser i enlighet med ECB beslut 2010/14 om äkthets- och kvalitetsortering av sedlar. Tillsynen utförs genom att Finlands Bank gör besök på uppräkningscentralerna för att kontrollera att sedelsorteringsmaskinerna endast accepterar äkta och brukbara sedlar. Dessutom måste alla som bedriver uppräkningscentraler skicka en sorteringsmaskinsrapport till Finlands Bank två gånger om året.

Regleringar och tillsyn av värdebolagen

Värdebolagens transportverksamhet omfattas av lagen om privata säkerhetsföretag. Enligt lagen krävs en licens för att bedriva värdetransportverksamhet och att den verkställande direktören i bolaget är godkänd av myndigheterna. Dessutom krävs att förarna av värdetransporterna har en licens. För att få en licens som förare krävs att man genomgår en utbildning på 100 timmar. Polisen ansvarar för och finansierar tillsynen av värdetransportverksamheterna. Inom polisen finns en särskild grupp som är ansvarig för att kontrollera förarnas licenser.

För uppräkningscentraler finns inga särskilda regler vid sidan av kraven på äkthets- och kvalitetssortering i enlighet med ECB/2010/14 (som beskrivits ovan). Finlands Bank ansvarar för tillsynen av denna reglering och gör löpande kontroller av sedelsorteringsmaskinerna i värdebolagens uppräkningscentraler.

Tillsyn av fristående uttagsautomatföretag

I Finland finns i princip bara ett fristående uttagsautomatföretag, Eurocash, som äger en minoritet av uttagsautomaterna i Finland. Den absoluta majoriteten av uttagsautomaterna ägs av Automatia. Finlands Bank kontrollerar kvalitet och äkthet på sedlarna i uttagsautomaterna genom att ta stickprov på sedlar från uttagsautomaterna och kontrollera dessa.

5.3 Strukturen och regelverkens ändamålsenlighet

Aktörer inom kontanthanteringskedjan är i huvudsak nöjda med strukturen och regelverket i Finland. Emellertid har ett antal brister identifierats:

- Finlands Bank räknar och sorterar samtliga sedlar som lämnas in, trots att sedlarna redan har räknats en gång på uppräkningscentralen. Det innebär alltså att sedlar dubbelräknas, vilket inte är effektivt utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv
- Den lokala cirkulationen av sedlar är begränsad eftersom NHTO-depåsystemet inte tillämpas i någon större omfattning. Automatia och Rekla anser inte att NHTO-depåsystemet är kostnadseffektivt

och har därför valt att stå utanför. Det gör att transporter till och från Finlands Banks två regionkontor blir många

- Värdebolagens verksamhet är inte reglerad i någon större utsträckning. Det pågår diskussioner inom ECB hur regleringen och tillsynen av värdebolagen kan förbättras

För att undvika dubbelräkning av sedlar och för att öka den lokala cirkulationen av sedlar överväger Finlands Bank att ställa högre kvar på inleveranserna av sedlar, exempelvis genom att kräva att sedlarna som lämnas in till Finlands Bank ska vara sorterade. Finlands Bank hoppas att även Rekla och Automatia ska ansluta sig till NHTO-depåsystemet framöver.

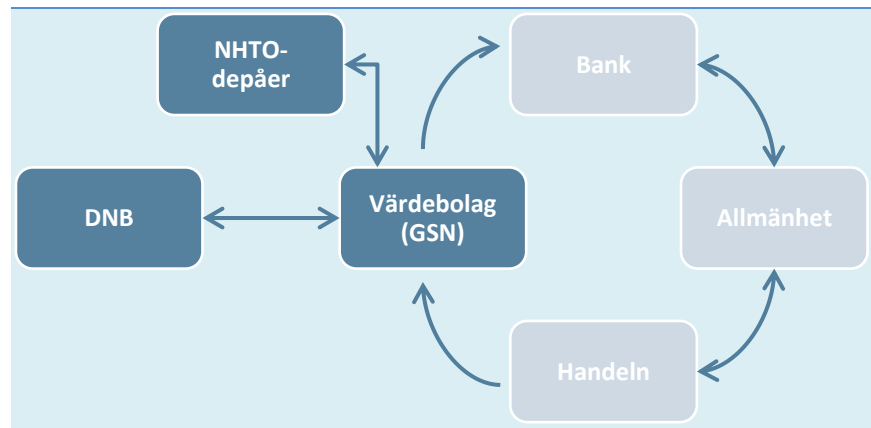
6 Nederländerna

6.1 Kontanthanteringsflödet och aktörerna

Nederländerna är en del av eurozonen där den Europeiska Centralbanken (ECB) svarar för det övergripande regelverket för euroländernas kontanthantering. Samtidigt finns det utrymme för länderna att själva utforma distributionssystemet.

En majoritet av kontantflödet i Nederländerna hanteras genom ett kontrakt, Cash Distribution Agreement (CDA), mellan centralbanken, De Nederlandsche Bank (DNB), och de sex kommersiella banker som är de mest aktiva inom kontanthantering. Kontraktsbankerna har möjlighet att hålla lager av sedlar för DNB:s räkning via ett så kallat Notes Held to Order-depåsystem (NHTO). NHTO-systemet är i bruk i alla euroländer där depåsystem tillämpas. Driften av NHTO-depåerna, transporten och uppräknings av kontanter har bankerna lagt ut på värdebolagen. För ett par år sedan gick de tre största bankerna i Nederländerna samman och bildade ett bolag, Geld Service Nederland (GSN), som sköter uppräknings av kontanter för sina ägare och andra bankers räkning. Figuren nedan åskådliggör flödet av kontanter i Nederländerna.

Figur 4: Schematisk bild av flödet av kontanter i Nederländerna

De Nederlandsche Bank, NHTO-depåerna, GSN och värdebolagen har en central roll i grossistflödet av kontanter i Nederländerna och beskrivs i mer detalj nedan.

De Nederlandsche Bank

DNB har följande roll med avseende på cirkulationen av kontanter i Nederländerna:

- Lämnar ut brukbara sedlar, tar emot säsongsöverskott och obrukbara sedlar för makulering (makulering av sedlar får endast utföras av DNB)
- Utför tillsyn av aktörerna inom kontantflödet (se regleringar och tillsyn nedan) samt kvalitets- och äkthetskontrollerar sedlarna i cirkulation
- Arbetar för att utveckla och förbättra kontanthanteringens bland annat som ordförande i ”Interbank Cash Committee”

DNB har endast ett kontor och detta ligger i Amsterdam. Härifrån hanteras de flesta av DNB:s tjänster med avseende på kontanthanteringens. DNB:s tjänster är avgiftsfria och erbjuds till banker. Det finns inga begränsningar för när banker får lämna in säsongsöverskott, obrukbara sedlar eller hämta ut nya sedlar från DNB. Sedlarna som lämnas in ska vara räknade men behöver inte vara

sorterade. DNB räknar och sorterar alla sedlar som lämnas in till banken.

Endast en begränsad del av sedlarna i cirkulation sorteras av DNB. Majoriteten av sedlarna hanteras via NHTO-depåsystemet.

NHTO-depåsystemet

NHTO-depåsystemet introducerades för ett par år sedan i Nederländerna och innebär att kontraktsbankerna får hålla lager av sedlar för DNB:s räkning i bankernas egna lokaler eller i värdebolags uppräkningscentraler. I dagsläget finns det cirka tio NHTO-depåer.

Som ersättning för att bankerna lagrar sedlar för DNB:s räkning erhåller de indirekt ränta på sedlarna över natten genom att tillgodohavandena på bankernas konton i DNB ökar med en summa motsvarande beloppet som ligger i depån. Klockan 23.00 övergår ägandet av sedlarna i depån till DNB och klockan 04.00 dagen därpå återgår ägandet till bankerna.

Endast banker får lämna in och hämta ut sedlar från NHTO-depåerna i Nederländerna. Det innebär att när värdebolagen vill göra affärer med depån måste de gå via en bank.

GSN

DNB ville uppnå en effektivare kontanthantering och var 2010 drivande bakom att de tre största bankerna, ABN Amro, ING och RABO, gick samman och bildade ett bolag, Geld Service Nederland (GSN). GSN sköter uppräknings- och kontanter och driver NHTO-depåer för sina ägares räkning samt erbjuder sina tjänster till andra banker i Nederländerna. GSN har dock av konkurrensskäl förbjudits att erbjuda sina tjänster direkt till handlare.

Inom kort kommer GSN även att ta över ansvaret för sina ägares kontanttransporter och hanteringen av uttagsautomater. GSN kommer inte att utföra transporter och automatjänsterna i egen regi, utan handlar upp dem från värdebolag.

GSN hanterar idag mer än 50 procent av kontantuppräknings- och kontanttransporterna i Nederländerna. Man planerar att öka den andelen ytterligare genom att ägarbankerna flyttar in volymer som idag hanteras av andra värdebolag samt genom att leverera tjänster till ytterligare banker. DNB sitter i styrelsen för GSN och stödjer denna plan.

Värdebolagen

De största värdebolagen i Nederländerna är Brinks Incorporated och G4S plc. De utför transport och uppräknig av kontanter för handlare och för ett antal banker. De håller också NHTO-depåer för bankers räkning.

Ägandet av kontanterna övergår inte till värdebolagen. Ägandet förflyttas direkt mellan handlaren och banken. Värdebolagen står dock risken om någonting inträffar med kontanterna i samband med deras handhavande.

6.2 Regelverken

Reglering och tillsyn av kontraktsbankerna inklusive NHTO-depåerna

Avtalet mellan DNB och de sex bankerna, Cash Distribution Agreement, innebär bland annat:

- Att bankerna har åtagit sig att själva återcirkulera så många sedlar som möjligt som uppfyller kraven på äkthets- och kvalitets-sortering enligt ECB beslut 2010/14. Äktheten och kvaliteten på sedlarna ska enligt dessa föreskrifter alltid kontrolleras innan de återcirkuleras
- Att bankerna har åtagit sig att, efter bästa förmåga, balansera över- och underskott av brukbara sedlar mellan sig
- Att bankerna förbinder sig att använda samma IT-system (CashSSP) som DNB använder sig av
- Att bankerna tillåts hålla lager av sedlar (ej mynt) över natten för DNB:s räkning genom NHTO-depåsystemet. Dessa lager måste hållas på en särskilt anvisade platser, i bankernas egna lokaler eller värdebolags uppräkningscentraler. DNB kräver fulla säkerheter för alla NHTO-sedlar
- Att bankerna måste förvara brukbara och obrukbara sedlar i separata paket. Paketerna får inte innehålla några förfalskade sedlar

DNB ansvarar för och finansierar tillsynen som syftar till att kontrollera att angivet belopp finns i NHTO-depåerna. Om beloppet underskrider det som har meddelats får kontraktsbankerna betala en straffavgift. Kontrollerna av depåbeloppen sker genom att DNB besöker depåerna utan förvarning ett antal gånger per år.

I enlighet med ECBs beslut om äkthets- och kvalitetsortering av sedlar, kontrollerar DNB även sedelsorteringsprocessen för kontraktsbankerna. Denna form av tillsyn utförs genom att DNB gör stickprovskontroller av sedelpaketerna i NHTO-depåerna för att säkerställa att sedelpaketerna inte innehåller några förfalskade sedlar. Dessutom gör DNB löpande kontroller av sedelsorteringsmaskinerna på uppräkningscentralerna för att se till att de endast accepterar äkta och brukbara sedlar.

Avtalet mellan DNB och bankerna ställer också krav på att bankerna utför regelbunden revision av kontanthanteringsverksamheten och skickar in revisionsrapporterna till DNB.

Reglering och tillsyn av värdebolagen

Kraven för att få bedriva professionella transporter av kontanter regleras i en särskild lag i Nederländerna. Kraven i den nuvarande regleringen är inte tillämpliga på värdebolag som endast erbjuder uppräkningsjänster för kontanter, såsom GSN. Säkerhetsministeriet har dock för avsikt att utvidga lagen till att omfatta även dessa företag.

Regleringen kring värdebolagens transportverksamhet omfattar bland annat följande:

- Det krävs en licens för bolaget samt för personalen som är involverad i transporten av kontanterna som ges ut av staten
- Det ställs ett antal säkerhetskrav kring transportverksamheten som är kopplade till licensen
- Ledningen och personalen i värdebolagen ska vara ostraffad
- Personalen måste genomgå en säkerhetsutbildning

Polisen är ansvarig för tillsynen av transportverksamheten och hur den utövas beror på lokala omständigheter. Ofta gör polisen stickprovskontroller av förarnas licenser. Polisens tillsyn finansieras av staten.

För uppräknig av kontanter finns inga särskilda regler vid sidan av kraven på äkthets- och kvalitetssortering i enlighet med ECB/2010/14. DNB ansvarar för tillsynen av denna reglering.

I dagsläget är inte värdebolagen i Nederländerna motpart till handlarna med avseende på värdet av kontanter utan ägandet av kontanterna förflyttas direkt mellan handlaren och banken. Om ett värdebolag skulle vilja ta över ägandet i transaktionen med handlaren kräver DNB att värdebolaget har ett tillstånd som betalningsinstitut (definierat i EU:s betaltjänstdirektiv).

Reglering och tillsyn av fristående uttagsautomatföretag

Tillsynen av fristående uttagsautomatföretag utförs av DNB endast i de fall där handlare själva fyller på uttagsautomater med sedlar från butik. Då gör DNB besök i butiken utan förvarning för att kontrollera att sedlarna som finns i automaten uppfyller äkthets- och kvalitetskraven. DNB för också en löpande dialog med ledningen i de största fristående uttagsautomatföretagen i Nederländerna. DNB finansierar denna tillsyn.

6.3 Strukturen och regelverkens ändamålsenlighet

Strukturen för kontanthantering i Nederländerna har genomgått ett antal väsentliga förändringar under de senaste åren och det är svårt att i nuläget säga vilka effekter de olika förändringarna kommer att ha.

Ett antal positiva synpunkter på det nuvarande kontanthanteringssystemet har nämnts. ECB:s regleringar i kombination med DNB:s tillsyn anses ge bra garantier för att endast äkta sedlar cirkulerar. Dessutom uppfattas det som bra att det nuvarande systemet garanterar att det är ett betalningsinstitut som är motpart till handlaren med avseende på värdet av kontanterna när handlaren köper kontanthanteringstjänster.

Det uppfattas som mindre positivt att marknaden för värdetransporter är koncentrerad till endast ett fåtal aktörer. Likt många andra länder är marknaden för värdetransporter i Nederländerna mogen med betydande stordriftsfördelar. Detta bidrar till en marknad med hård priskonkurrens där endast ett fåtal aktörer överlever och det blir således svårt att garantera en marknad med sunda och bra leverantörer.

För att ytterligare öka den lokala cirkulationen av sedlar överväger DNB att införa sorteringskrav på sedlar som lämnas in till DNB:s kontor i Amsterdam. Enligt ECB-regleringar får inte centralbanker i euroområdet ta ut någon avgift för in- och utlämning av sedlar, men det är tillåtet att ställa sorteringskrav på sedlarna.

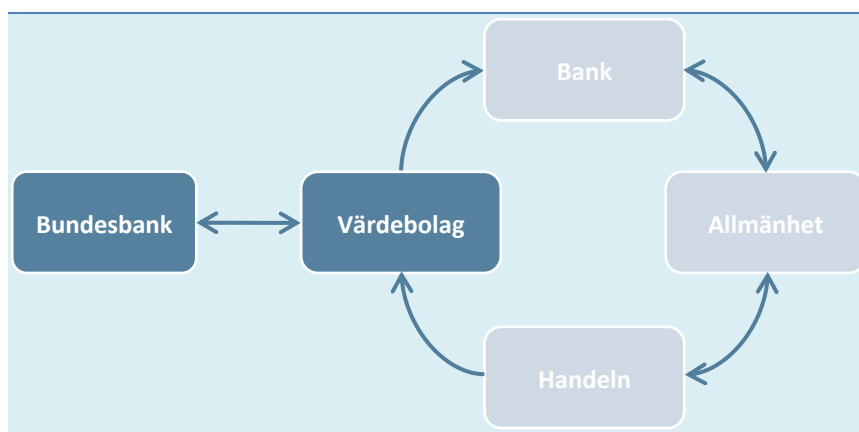
7 Tyskland

7.1 Kontanthanteringsflödet och aktörerna

Tyskland är en del av eurozonen där den Europeiska Centralbanken (ECB) svarar för det övergripande regelverket för euroländernas kontanthantering. Samtidigt finns det utrymme för länderna att själva utforma distributionssystemet.

Kontantflödet i Tyskland utgår från Bundesbank, som har ambitionen att vara en aktiv part i kontanthantering och hantera en stor del av sedelsorteringen. Det finns inget privat depåsystem i landet. Figuren nedan åskådliggör flödet av kontanter i Tyskland.

Figur 5: Schematisk bild av flödet av kontanter i Tyskland

De stora affärsbankerna i Tyskland har lagt ut sin kontanthantering på värdebolag. Bland de mindre bankerna, Sparkassen och Genossenschaftsbanken, finns det ett antal bankkontor som driver kontanthantering i egen regi.

I Tyskland kan handlare sätta in kontanter direkt i Bundesbank utan att gå via en bank, vilket svarar för en betydande del av inflödet av kontanter i den tyska centralbanken².

Bundesbank och värdebolagen har en central roll i kontant-hanteringskedjan och beskrivs i mer detalj nedan.

Deutsche Bundesbank

Bundesbank ser sig som ansvarig för kontantcykeln i Tyskland enligt § 3 Bundesbankgesetz. Som en del av eurosystemet svarar Bundesbank för produktion, utgivning och makulering av kontanter. Privata aktörer får inte makulera obrukbara kontanter.

Bundesbank har idag omkring 40 filialer som hanterar kontant-försörjningen i Tyskland. För att kunna säkerställa äktheten på sedlar i omlopp och för att ha kapacitet att försörja samhället med tillräckliga mängder sedlar har Bundesbank som mål att minst hälften av sedelsorteringen ska ske i banken.

Bundesbanks kontanttjänster är tillgängliga för olika typer av aktörer:

- Kreditinstitut kan ta ut och sätta in kontanter mot eget konto i Bundesbank eller sätta in kontanter på valfritt bankkonto inom SEPA³
- Värdebolag som är auktoriserade enligt betaltjänstlagen ZAG⁴ kan göra motsvarande transaktioner som kreditinstitut
- Värdebolag som inte är auktoriserade enligt ZAG kan, utöver transaktioner som de gör för kunds räkning, göra växeltransaktioner där sedlar byts mot mynt utan att gå via konto
- Handlare kan göra växeltransaktioner där sedlar byts mot mynt samt sätta in kontanter på valfritt bankkonto inom SEPA

² En tredjedel av inflödet av kontanter till Bundesbank beräknades 2009 komma från insättningar från handlare.

³ SEPA står för Single Euro Payments Area. SEPA är ett betalningssystem inom EU med syftet att skapa ett område där konsumenter, företag och andra ekonomiska aktörer på ett enhetligt sätt kan skicka och ta emot betalningar i euro inom Europa.

⁴ Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz, se beskrivning under Reglering och tillsyn av värdebolagen i avsnitt 8.7.4.

In- och uttag av kontanter i standardförpackningar i Bundesbank är avgiftsfritt. För transaktioner utöver standardförpackningar utgår avgifter. Det finns inga särskilda begränsningar för inlämning eller uttag förutom normala öppettider.

Värdebolagen

Värdebolagsbranschen i Tyskland är splittrad. Det finns mer än 60 värdebolag, men de flesta av dessa är lokala aktörer. De två största aktörerna, Prosegur och Ziemann Gruppe, kontrollerar tillsammans omkring hälften av marknaden.

2006 gick Heros, som då var det största värdebolaget i Tyskland, i konkurs efter att ha använt kundernas pengar för att finansiera sin egen verksamhet och för ägarnas privata bruk. Förtroendet för branschen är fortfarande påverkat av Heros-kraschen. Handlare kan vara tveksamma till att anlita värdebolag för uppräkningscentraler och kan då istället gå via sin bank som i sin tur köper uppräkningscentraler från värdebolag.

Värdebolagen i Tyskland sköter endast rent fysisk hantering av kontanter för kunders räkning (banker och handlare) och har inga egna lager. Kundernas kontanter skiljs åt i uppräkningscentralerna och sedlarna deponeras sedan i regel i Bundesbank. Sedelsortering och återbruk av sedlar för bankernas räkning är ovanlig utan man hämtar sedlar för utleverans i Bundesbank.

Eftersom ZAG-regleringen (beskrivs nedan) begränsar värdebolagens möjligheter att ha egna lager, har samarbeten uppstått där värdebolag driver myntdepåer för bankernas räkning. Villkoren för in- och utleveranser av mynt i Bundesbank är sådana att mynten inte cirkulerar genom Bundesbank i någon större utsträckning. I en värdebolagsdriven uppräkningscentral kan det finnas flera parallella myntlager som tillhör olika banker.

7.2 Regelverken

Reglering och tillsyn av värdebolagen

Myndigheternas tillstånd och tillsyn för värdebolag har tre olika delar:

- Gewerbeordnung ställer krav på tillstånd för att bedriva bevakningstjänster
- Berufsgenossenschaften utfärdar föreskrifter ur arbetarskydds-perspektiv
- Betaltjänstlagen, ZAG, reglerar värdebolag som är godkända som betalinstitut

Enligt Gewerbeordnung § 34 a krävs tillstånd för bevakningsverksamhet från handelsmyndigheterna, Gewerbebehörde, som sorterar under näringsministeriet, Bundeswirtschaftsministerium. Lagen omfattar både värdetransport och uppräkningsverksamhet. För tillstånd ställs krav på såväl ledning som medarbetare, bland annat att man ska vara ostraffad och ha genomgått särskild utbildning. Det sker ingen löpande tillsyn av tillstånden utan utredningar görs endast då incidenter inträffat.

Berufsgenossenschaften, försäkringssammanslutningar inom ramen för den lagstadgade arbetsskadeförsäkringen, utfärdar föreskrifter för hur verksamheten ska bedrivas med hänsyn till medarbetarnas säkerhet. Berufsgenossenschaften utför även tillsyn av regelefterlevnaden.

Enligt betaltjänstlagen, Zahlungsdienstleistungsgesetz (ZAG), krävs det auktorisation av värdebolag som bedriver verksamhet utöver kommersiell transport av sedlar och mynt, inklusive mottagande, bearbetning och överlämning. Rent fysisk hantering av kontanter kräver inte auktorisation. Om däremot transaktioner i samband med kontanthantering sker över värdebolagets egna konton är tjänsten att betrakta som en betaltjänst och är därmed tillståndspliktig. Auktorisation och tillsyn hanteras av finansinspektionen, Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin). Värdebolag som auktoriserats enligt ZAG kan öppna konto i Bundesbank och göra in- och uttag av kontanter på samma sätt som kreditinstitut.

Inget värdebolag har hittills beviljats tillstånd enligt ZAG. De strikta krav som ställs gör att det inte är möjligt eller kommersiellt intressant för värdebolagen att vara auktoriserade enligt ZAG. De hanterar istället kontanter på uppdrag av banker eller handlare utan

att ta ägarskap till kontanterna eller använda egna konton. Kraven för godkännande enligt ZAG liknar dem som ställs på banker och inkluderar bland annat kapitalkrav samt att kontanter som hanteras för egen räkning måste separeras från kontanter som hanteras för kunders räkning såväl fysiskt som organisatoriskt.

I tillägg till myndigheternas krav har värdebolagens branschorganisation BDGW, som representerar nästan hela marknaden, en branschstandard som omfattar bland annat säkerhetskrav och revision av kontant- och bokföringsflöden. Efterlevnaden ska följas upp minst en gång per år av en extern revisor.

Specifika villkor kan också ställas i affärsavtal mellan värdebolagen, deras kunder och försäkringsbolag. Dessa kan bland annat hänvisa till den tyska standarden för säkerhetstjänster (DIN 77200). Arbete pågår med att ta fram en ny DIN-norm för kontant- och värdetjänster, vilket drivs av bankerna, detaljhandeln, försäkringsbolagen och värdebolagen. Den nya DIN-normen väntas vara klar 2015 och kommer då att inkluderas som en del i avtal om kontanttjänster.

7.3 Strukturens och regelverkens ändamålsenlighet

Bundesbank menar att systemet fungerar effektivt och ger hög service till handlarna som kan lämna in kontanter direkt i Bundesbank och få dem insatta på sitt bankkonto. Genom att Bundesbank sorterar en så stor del av sedlarna hålls sedelkvaliteten hög.

Att värdebolagen inte kan agera direkt i kontantcykeln på grund av de strikta kraven för auktorisation enligt ZAG gör att kontantflödet inte är så effektivt som det skulle kunna vara. Man håller parallella lager med mynt i uppräkningscentralerna för olika kunder och de flesta sedlarna transporteras till Bundesbank istället för att kvalitets-sorteras och återanvändas närmare källan. Finansinspektionen, BaFin, som utövar tillsynen enligt ZAG uppfattas av aktörer på marknaden sakna kunskap om värdebolagen och skulle därför neka dem tillstånd eftersom myndigheten inte är bekväm med att hantera tillsyn inom ett för den nytt område.

Avsaknaden av ett depåsystem utanför Bundesbank bidrar också till många kontanttransporter. Det har förts diskussioner om att införa ett depåsystem där en bank agerar depåägare, men det har inte ansetts praktiskt möjligt givet den splittrade bankmarknaden i Tyskland.

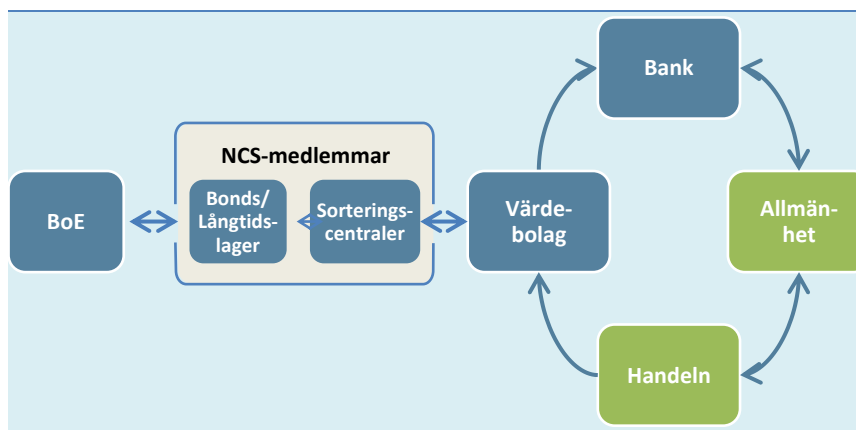
Värdebolagen önskar att tillsynen av dem, som i dag ligger under näringsministeriet, förs över till inrikesministeriet, för att komma närmare polisen och andra säkerhetsrelaterade verksamheter.

8 Storbritannien

8.1 Kontanthanteringsflödet och aktörerna

Det nuvarande kontanthanteringssystemet i Storbritannien styrs genom Notes Circulation Scheme (NCS), som introducerades 2001. NCS är en delegerad modell där Bank of England (BoE) bara kontrollerar tillförseln av nya sedlar och makuleringen av obrukbara sedlar. All övrig verksamhet kopplad till sedelförsörjning utförs av NCS-medlemmarna, som också håller lager av sedlar i uppräkningscentraler för BoE:s räkning. Det finns få system där den kommersiella sektorn har en så stor roll i kontantflödet som i Storbritannien. Figuren nedan åskådliggör flödet av kontanter i Storbritannien.

Figur 6: Schematisk bild av flödet av kontanter i Storbritannien

Bank of England, NCS-medlemmarna och värdebolagen har en central roll i grossistflödet av kontanter i Storbritannien och beskrivs i mer detalj nedan.

Bank of England

Bank of Englands direkta roll i kontanthantering är begränsad till att ge ut nya sedlar och makulera obrukbara sedlar i England och Wales. Dessa verksamheter sköts från BoE:s två regionkontor i Essex och Leeds.

De aktörer som önskar bli medlemmar i NCS tecknar avtal med BoE, där villkoren för deltagandet i NCS slås fast. BoE är också den part som utför tillsyn av NCS-medlemmarnas verksamheter.

BoE:s två regionkontor är öppna för inleveranser av obrukbara sedlar och för upphämtning av nya sedlar mellan klockan 9.00 och 16.00. Regionkontorens öppettider kan dock förlängas under högtider och under stora evenemang då sedelförbrukningen är särskilt hög. BoE tar ingen avgift för sina tjänster så länge inte NCS-medlemmarna lämnar in sedlar som BoE identifierar som brukbara. Även de brukbara sedlar som lämnas in till BoE makuleras och för att motverka detta får NCS-medlemmarna betala en straffavgift för dessa.

NCS-medlemmar

Alla typer av bolag kan bli medlemmar i NCS. För medlemmar som inte är banker eller statliga organ, som t.ex. värdebolag, krävs dock att de har en eller flera sponsorbanker som står för den finansiella säkerheten för kontanterna. Värdebolagen står å andra sidan risken om någonting skulle hända med kontanterna när de hanterar dem.

För närvarande finns det fyra medlemmar i NCS: Royal Bank of Scotland, Post Office Ltd, G4S Ltd och Vaultex UK Ltd. Tillsammans driver de 26 uppräkningscentraler i England och Wales.

NCS har två delkomponenter för att hantera kontantflödet på kort och längre sikt:

- Sedelsortering med möjlighet till räntekompensation för sedlar i sortering över natten, "Notes Recirculation Facility"
- Långtidslager för utjämning över tid, "Bonds"

I Notes Recirculation Facility får medlemmarna ränteersättning för sedlar i sortering genom att BoE köper sedlarna över natten och säljer tillbaka dem dagen efter. Det finns ett tak för ersättningen som baseras på en multipel av det genomsnittliga dagliga utflödet av sorterade sedlar. Ersättningen varierar för olika sedelvalörer för att stimulera recirkulation av de lägre valörerna.

Sedlarna i långtidslagret, Bond, köps av BoE när de läggs in i lagret; BoE äger samtliga sedlar i lagret. NCS-medlemmarna har full insyn i vad som finns i samtliga medlemmars lager och har möjlighet att köpa och sälja sedlar mellan varandra. Fram tills alldeles nyligen fick medlemmarna betala en straffavgift om de förvarar sedlar i lagret endast för en kortare period. Syftet var att undvika att långtidslagret används för att balansera kortsiktiga flöden. Denna straffavgift är numera borttagen. Obrukbara sedlar får dock alltid sättas in i lagret och köps då av BoE utan att någon avgift tas. Även nya sedlar kan hämtas från lagret utan avgift när som helst.

Värdebolagen

Marknaden för värdebolag är indelad i bolag som är del av NCS och bolag som står utanför. De bolag som står utanför NCS bedriver i huvudsak transport av kontanter men även en liten del uppräknig.

Marknaden är koncentrerad till ett fåtal aktörer. G4S är det största värdebolaget med en marknadsandel som överstiger 50 procent. Loomis UK Ltd är näst störst med en marknadsandel om drygt 20 procent. Security Plus Ltd har en marknadsandel om knappt 5 procent och utför nästan enbart transport av kontanter.

För värdebolag som står utanför NCS övergår aldrig ägandet av kontanterna till värdebolaget. För värdebolag som är del av NCS avgör villkoren i kontraktet med BoE huruvida det är möjligt för värdebolaget att överta ägandet av kontanterna.

8.2 Regelverken

Reglering och tillsyn av NCS

NCS regleras i kontrakt mellan BoE och medlemmarna. De övergripande reglerna är desamma för alla medlemmar, men kontrakten är individuella och kraven som ställs kan variera beroende på typ av medlem. Huvudsyftet med kontrakten är att minimera riskerna som uppstår till följd av att BoE låter kommersiella aktörer förvara sedlar för BoE:s räkning och att främja effektivitet i distributionen och hanteringen av sedlarna. Kontrakten omfattar bland annat krav på den fysiska säkerheten i sedellagret, krav på finansiella säkerheter, krav på den övergripande kontrollmiljön, villkor för hantering av sedellagret och rapporteringskrav.

BoE gör regelbundna kontroller av NCS-medlemmarnas verksamheter för att säkerställa att de följer kraven i kontrakten och att rätt mängd sedlar finns i långtidslagret. Denna form av tillsyn utförs i huvudsak genom att BoE gör besök hos NCS-medlemmarna utan förvarning. Från det att BoE anlämt har NCS-medlemmarna 30 minuter på sig att förbereda besöket. Kostnaden för tillsynen finansieras av BoE.

På uppdrag av BoE gör en extern revisor en årlig revision av NCS-medlemmarnas verksamheter. Villkoren för revisionen kan variera beroende på omständigheterna och om det är något som BoE särskilt vill kontrollera. Kostnaden för revisionen bär NCS-medlemmen själv.

För att minska risken för att förfalskade sedlar är i omlopp kontrollerar BoE att sedelsorteringsmaskinerna som NCS-medlemmarna har är inställda enligt kraven i kontraktet. Dessutom uppmanar BoE NCS-medlemmarna att med jämna mellanrum själva kontrollera att sedelsorteringsmaskinerna inte accepterar förfalskade sedlar. När BoE upptäcker förfalskade sedlar informerar BoE NCS-medlemmarna om vilka dessa är och skickar sedlarna till medlemmarna för att de ska kunna testa dessa genom sina sedelsorteringsmaskiner.

I dagsläget gör inte BoE några kontroller av kvaliteten på sedlarna i omlopp men framöver kan även det komma att bli en del av BoE:s tillsyn.

Reglering och tillsyn av värdebolagen

Security Industry Authority (SIA) ansvarar för att reglera den privata säkerhetsbranschen i Storbritannien. För att få köra en värdetransport krävs det att föraren har en licens utfärdad av SIA. Det är straffbart för företaget att anställa förare som inte har denna licens. För att få licensen krävs att förarna genomgår en utbildning på fyra dagar samt får godkänt på ett skriftligt test som genomförs efter avslutad utbildning. National Security Inspectorate (NSI) utför regelbundet kontroller av förarnas licenser. NSI finansierar denna tillsyn.

Värdebolag i Storbritannien kan ansöka om att bli så kallad "approved contractor" hos SIA. För att bli "approved contractor" krävs att värdebolagen uppfyller ett antal standarder som bland annat ställer krav på säkerheten vid värdetransporter och anställdas villkor. Ett värdebolag som är "approved contractor" har ett antal fördelar,

bland annat i samband med anställning av nya förare. En ”approved contractor” behöver inte vänta tills SIA har godkänt en ny förares licens, vilket vanligtvis tar cirka 8–12 veckor, utan kan direkt anställa föraren under en provotid.

NSI utövar inte någon tillsyn över värdebolagens uppräkningsverksamheter. BoE utövar endast tillsyn över uppräkningsverksamheter i de värdebolag som är medlemmar i NCS (se ovan).

Reglering och tillsyn av fristående uttagsautomatföretag

Det finns ett flertal fristående uttagsautomatföretag i Storbritannien, men den absolut största delen av kontantflödet går genom bankägda automater. Det finns ingen särskild reglering för fristående uttagsautomatföretag. BoE förespråkar däremot självreglering för att kontrollera sedlarnas äkthet. Detta görs bland annat genom att BoE publicerar bilder och information om förfälskade sedlar som har identifierats på sin hemsida. Dessutom kan uttagsautomatföretagen frivilligt lämna in sina sedelsorteringsmaskiner hos BoE för kontroll. Om BoE utökar sin uppgift till att kontrollera kvaliteten på sedlar i omlopp så kommer också de fristående uttagsautomatföretagen att omfattas av denna tillsyn.

8.3 Strukturen och regelverkens ändamålsenlighet

NCS-strukturen anses vara förhållandevis komplicerad men fungerar väl och främjar effektivitet i distributionen och hanteringen av sedlar. Dialogen mellan NCS-medlemmarna och BoE anses vara bra och medlemmarna upplever att BoE är måna om att medlemmarna får en skälig ersättning för att de hanterar och lagrar kontanter.

Centralbankens regleringar fokuserar på NCS-medlemmarna snarare än värdebolagen vilket uppfattas som logiskt eftersom majoriteten av kontanthanteringen sker inom ramen för NCS.

I det nuvarande systemet kontrolleras inte kvaliteten på sedlarna i omlopp i någon större utsträckning, vilket BoE ser som en brist. Framöver kan kvalitetskontroller av sedlar komma att bli en del av BoE:s tillsyn.

9 Källförteckning

9.1 Intervjuer

Land	Organisationstyp	Organisation	Intervjupersoner
Norge	Centralbank	Norges Bank	Leif Veggum
	Bank	DNB	Viggo Steen/Harald Horjen
	Bank	Nordea	Morten Granli
	Värdebolag	Loomis	Geir Wulsch
	Värdebolag	Nokas	Peter Wesenberg
Danmark	Centralbank	Danmarks Nationalbank	Lars Gerrild Sorenson
	Bank	Danske Bank	Kim Winther
	Bank	Nordea	Anders Gantzhorn
	Värdebolag	Loomis	Jan Schjoetz
	Värdebolag	Nokas	Peter Wesenberg
Finland	Centralbank	Finlands Bank	Mauri Lehtinen
	Bank	Nordea	Tomi Viinikainen
	Bank	Pohjola	Sarianna Rautiainen
	Värdebolag	Loomis	Harri Veijola
	Automat- och kontantbolag	Automatia	Harri Pennanen

Nederländerna	Centralbank	De Nederlandsche Bank	Bram Scholten
	Bank	RABO bank	Ineke Bussemaker
	Värdebolag	Brinks	Ran Ancho
	Värdebolag	G4S	Paul van der Knaap/ Esdert Prins
Tyskland	Centralbank	Deutsche Bundesbank	Erwin Gladisch
	Bank	Deutsche Bank	Christian Libuda
	Branschorganisation Värdebolag	BDGW, Bundesvereinigung Deutscher Geld- und Wertdienste e. V.	Andreas Paulick
Storbritannien	Centralbank	Bank of England	Nick Parish
	Värdebolag	G4S	Mike Bowen
	Värdebolag	Loomis	Rob Johnson
	Bankägt värdebolag	Vaultex	Martin Gadsby

9.2 Rapporter och presentationer

Land	Organisation/Författare	Rapporttitel	Utgivningsår
Norge	Norges Bank	Annual Report on Payment Systems	Maj 2013
	Norges Bank	Årsrapport Sedler og Mynt	2012
Danmark	Danmarks Nationalbank	Payment Systems in Denmark	2012
Finland	Finlands Bank	The role of the central bank in the cash cycle	Maj 2010
	Finlands Bank	The Finnish Cash Cycle – Present Structure and Future Trend	Okt 2013
Nederländerna	De Nederlandsche Bank	Evolution in the Dutch cash cycle	Mar 2011
	De Nederlandsche Bank	Role of DNB in Cash Cycle	Jun 2011
Tyskland	Deutsche Bundesbank	The banknote cycle and banknote recycling in Germany	Jan 2011
Storbritannien	Bank of England	Note Circulation Scheme: Objectives and Proposed Reforms	Maj 2010

9.3 Regelverk

Land	Organisation/Författare	Regelverk
Norge	Norges Bank	Private kontantdepoter – vilkår for utbetaling av rentekompensasjon fra Norges Bank til bankene
	Norges Bank	Vilkår for bankenes innskudd og uttak av kontanter i Norges Bank
Danmark	Danmarks Nationalbank	Rules on delivery and withdrawal of cash to and from cash depots and Danmarks Nationalbank
Tyskland	Bundesministerium der Justiz	Zahlungsdienststeaufsichtsgesetz
	Bundesministerium der Justiz	Gewerbeordnung
	Deutsche Bundesbank	Gesetz über die Deutsche Bundesbank
	Deutsche Bundesbank	Leitfaden zur unbaren Abwicklung des Barzahlungsverkehrs auf Basis der bei der Deutschen Bundesbank hintergelegten Kundenstammdaten (Version 3.04), augusti 2013
	Deutsche Bundesbank	Standard and additional cash payment services, januari 2013
	Bundesvereinigung Deutscher Geld- und Wertdienste e. V. (BDGW)	Vorschriftensammlung: Satzung, Sicherheitsvorschriften, juli 2012

Euroländerna (Nederländerna, Finland och Tyskland)	Europeiska centralbanken	Decision on the authenticity and fitness checking and recirculation of euro banknotes, (ECB/2010/14), september 2010
	Europeiska centralbanken	Decision on the issue of euro banknotes, (ECB/2010/29), december 2010
	Europeiska centralbanken	Decision on the denominations, specifications, reproduction, exchange and withdrawal of euro banknotes, (ECB/2013/10), april 2013
	Europeiska centralbanken	Guidelines on the enforcement of measures to counter non-compliant reproductions of euro banknotes and on the exchange and withdrawal of euro banknotes, (ECB/2003/5), mars 2003

Statens offentliga utredningar 2014

Kronologisk förteckning

1. Vissa bostadsbeskattningsfrågor. Fi.
2. Framtidens valfrihetssystem – inom socialtjänsten. S.
3. Boende utanför det egna hemmet – placeringsformer för barn och unga. S.
4. Det måste gå att lita på konsumentskyddet. Ju.
5. Staten får inte abdikera – om kommunaliseringen av den svenska skolan. U.
6. Män och jämställdhet. U.
7. Skärpta straff för vapenbrott. Ju.
8. Översyn av statsskuldspolitiken. Fi.
9. Förändrad assistansersättning – en översyn av ersättningssystemet. S.
10. Ett steg vidare – nya regler och åtgärder för att främja vidareutnyttjande av handlingar. S.
11. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2014. Forskningsdebatt, alternativ och beslutsfattande. M.
12. Utvärdera för utveckling – om utvärdering av skolpolitiska reformer. U.
13. En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår. N.
14. Effektiv och rättssäker PBL-överprövning. S.
15. Investeringsplanering för försvarsmateriel
En ny planerings-, besluts- och uppföljningsprocess. Fö.
16. Det ska vara lätt att göra rätt
Åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. A.
17. Genomförande av Seveso III-direktivet. Fö.
18. Straffskalorna för allvarliga våldsbrott. Ju.
19. Yrkeskvalifikationsdirektivet – ett samlat genomförande. U.
20. Läkemedel för särskilda behov. S.
21. Bredband för Sverige in i framtiden. N.
22. Genomförande av EU:s nya redovisningsdirektiv. Ju.
23. Rätt information på rätt plats i rätt tid. Del 1, 2 och 3. S.
24. Olycksregister och djupstudier på transportområdet. N.
25. Internationella rättsförhållanden rörande arv. Ju.
26. Tillträde till COTIF 1999. Ju.
27. Svensk veteranpolitik. Ett ansvar för hela samhället. + Bilagor. Fö.
28. Lönsamt arbete – familjeansvarets fördelning och konsekvenser. A.
29. Assisterad befruktning för ensamstående kvinnor. Ju.
30. Jämställt arbete? Organisatoriska ramar och villkor i arbetslivet. A.
31. Visselblåsare
Stärkt skydd för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. A.
32. Jordbruks- och bostadsarrende – några frågor om arrendeavgift och besittningsskydd. Ju.
33. Från hyresrätt till äganderätt. Ju.
34. Inte bara jämställdhet
Intersektionella perspektiv på hinder och möjligheter i arbetslivet. A.
35. I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler. M.
36. Frågor om följerrätt och om museernas kopiering. Ju.
37. De svenska energimarknaderna – en samhällsekonomisk analys. Fi.
38. Tillväxt och värdeskapande
Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring. L.
39. Så enkelt som möjligt för så många som möjligt
Bättre juridiska förutsättningar för samverkan och service. N.
40. Neutral bolagsskatt – för ökad effektivitet och stabilitet. Fi.

41. Nya regler om aktiva åtgärder mot diskriminering. A.
42. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2013. M.
43. Synnerligen grova narkotikabrott. Ju.
44. F-skuldsanering – en möjlighet till nystart för seriösa företagare. Ju.
45. Unik kunskap genom registerforskning. U.
46. Marknadsmisbruk II. Fi.
47. Förbättrad tvistlösning på konsumentområdet – ny EU-lagstiftning och en översyn av det svenska systemet. Ju.
48. Registerutdrag i arbetslivet. A.
49. Våld i nära relationer – en folkhälsofråga. Förslag för ett effektivare arbete. + Bilaga. Ju.
50. Med miljömålen i fokus – hållbar användning av mark och vatten. M.
51. Nya regler om upphandling. S.
52. Resolution. En ny metod för att hantera banker i kris. Vol 1 + 2. Fi.
53. Material i kontakt med dricksvatten – myndighetsroller och ansvarsfrågor. L.
54. Vildsvin och viltskador – om utfodring, kameraövervakning och arrendatorers jakträtt. L.
55. Inhyrning och företrädesrätt till återanställning. A.
56. Genomförande av Omnibus II-direktivet. Fi.
57. En ny reglering för tjänstepensionsföretag. Del 1 + 2. Fi.
58. Privat införsel av alkoholdrycker. Tydligare regler i konsekvens med svensk alkoholpolitik. S.
59. Bostadsförsörjning och riksintressen. M.
60. Tillförlitligare kreditupplysningar – ett förbättrat integritetsskydd vid offentlighetsrättsliga krav. Ju.
61. Svensk kontanthantering. Fi.

Statens offentliga utredningar 2014

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Det ska vara lätt att göra rätt
Åtgärder mot felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. [16]
- Lösamt arbete
– familjeansvarets fördelning och konsekvenser. [28]
- Jämställt arbete? Organisatoriska ramar och villkor i arbetslivet. [30]
- Visselblåsare
Stärkt skydd för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. [31]
- Inte bara jämställdhet
Intersektionella perspektiv på hinder och möjligheter i arbetslivet. [34]
- Nya regler om aktiva åtgärder mot diskriminering. [41]
- Registerutdrag i arbetslivet. [48]
- Inhyrning och företrädesrätt till återanställning. [55]

Finansdepartementet

- Vissa bostadsbeskattningsfrågor. [1]
- Översyn av statsskuldspolitiken. [8]
- De svenska energimarknaderna
– en samhällsekonomisk analys. [37]
- Neutral bolagsskatt – för ökad effektivitet och stabilitet. [40]
- Marknadsmissbruk II. [46]
- Resolution. En ny metod för att hantera banker i kris. Vol 1 + 2. [52]
- Genomförande av Omnibus II-direktivet. [56]
- En ny reglering för tjänstepensionsföretag. Del 1 + 2. [57]
- Svensk kontanthantering. [61]

Försvarsdepartementet

- Investeringsplanering för försvarsmateriel
En ny planerings-, besluts- och uppföljningsprocess. [15]
- Genomförande av Seveso III-direktivet. [17]
- Svensk veteranpolitik. Ett ansvar för hela samhället. + Bilagor. [27]

Justitiedepartementet

- Det måste gå att lita på konsumentskyddet. [4]
- Skärpta straff för vapenbrott. [7]
- Straffskalorna för allvarliga våldsbrott. [18]
- Genomförande av EU:s nya redovisningsdirektiv. [22]
- Internationella rättsförhållanden rörande arv. [25]
- Tillträde till COTIF 1999. [26]
- Assisterad befruktning för ensamstående kvinnor. [29]
- Jordbruks- och bostadsarrende
– några frågor om arrendeavgift och besittningsskydd. [32]
- Från hyresrätt till äganderätt. [33]
- Frågor om följerätt och om museernas kopiering. [36]
- Synnerligen grova narkotikabrott. [43]
- F-skuldsanering – en möjlighet till nystart för seriösa företagare. [44]
- Förbättrad tvistlösning på konsumentområdet – ny EU-lagstiftning och en översyn av det svenska systemet. [47]
- Våld i nära relationer – en folkhälsofråga.
Förslag för ett effektivare arbete.
+ Bilaga. [49]
- Tillförlitligare kreditupplysningar
– ett förbättrat integritetsskydd vid offentlighetsrättsliga krav. [60]

Landsbygdsdepartementet

- Tillväxt och värdeskapande
 - Konkurrenskraft i svenskt jordbruk och trädgårdsnäring. [38]
- Material i kontakt med dricksvatten – myndighetsroller och ansvarfrågor. [53]
- Vildsvin och viltskador
 - om utfodring, kameraövervakning och arrendatorers jakträtt. [54]

Miljödepartementet

- Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2014. Forskningsdebatt, alternativ och beslutsfattande. [11]
- I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler. [35]
- Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2013. [42]
- Med miljömålen i fokus – hållbar användning av mark och vatten. [50]
- Bostadsförsörjning och riksintressen. [59]

Näringsdepartementet

- En digital agenda i människans tjänst
 - en ljusnande framtid kan bli vår. [13]
- Bredband för Sverige in i framtiden. [21]
- Olycksregister och djupstudier på transportområdet. [24]
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt
 - Bättre juridiska förutsättningar för samverkan och service. [39]

Socialdepartementet

- Framtidens valfrihetssystem
 - inom socialtjänsten. [2]
- Boende utanför det egna hemmet
 - placeringsformer för barn och unga. [3]
- Förändrad assistansersättning
 - en översyn av ersättningsystemet. [9]
- Ett steg vidare – nya regler och åtgärder för att främja vidareutnyttjande av handlingar. [10]
- Effektiv och rättssäker PBL-överprövning. [14]
- Läkemedel för särskilda behov. [20]

Rätt information på rätt plats i rätt tid.
Del 1, 2 och 3. [23]

Nya regler om upphandling. [51]

Privat införsel av alkoholdrycker.
Tydligare regler i konsekvens med svensk alkoholpolitik. [58]

Utbildningsdepartementet

- Staten får inte abdikera
 - om kommunaliseringen av den svenska skolan. [5]
- Män och jämställdhet. [6]
- Utvärdera för utveckling – om utvärdering av skolpolitiska reformer. [12]
- Yrkeskvalifikationsdirektivet – ett samlat genomförande. [19]
- Unik kunskap genom registerforskning. [45]